

ŠT. 10. • OKTOBER 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

GRUDA

VSEBINA

Kmetič: Jesenski upi (pesem) — Marija Šetinc: Kultura naj bo svojina vsega naroda! — -o-: Jeruzalem, biser Prlekije ob trgatvi — A. P.: Borba za staro pravdo traja dalje... — Tone Ljubič: Jesenski dan (pesem) — Alojz Šavora: Čez hribe in doline... — Franc Šebjanič: Slovenci v Ameriki — Slovenska kmetijska mladina na delu — Viktor Kavčič: Sredozemsko morje — Žena razmišlja o draginji... — Nega in prehrana dojenčka — Naš vrt — Za kuhinjo — Praktični nasveti — Razlaga tujih besed — Izidor Korobač: Mežnar Brkljač — Ivan Nemeč: Sreča v valovih (povest) — Josef Knap: Puzta (roman) — Za prosti čas naj pride smeh v vas

Mesečnik za kmetijsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 4.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetijskih fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z. o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

BREZ OPOMINA! Da ne bo treba ponovno pošiljati opominov, prosimo zopet naše naročnike, ki še kaj dolgujejo, da te zaostanke takoj poravnajo! Zdi se nam, da je že dovolj opominjanja za nas in za vas, zato je najbolj pametno, da nakažete zaostanke.
»GRUDA«

V pasivnih krajih mora kmetovalec poljedelske pridelke podvojiti.

To zahteva od njega današnji čas in narodna skupnost!
Naš kmetovalec mora pridelati dovolj hrane za sebe in ostale sloje.
Dober pripomoček so ruška umetna gnojila! **Predvsem**

apneni dušik in Nitrofoskal-Z (zimski)

ki vsebuje 8 % dušika, 12 % skupne fosforne kisline (6 % cit. fosforne kisline), 8 % kalija in 35 % apna.

To gnojilo ima prednost za jesensko in zimsko gnojenje ŽITARIC, VINOGRADOV IN TRAVNIKOV!

Kmetovalci! Zbirajte naročila za skupno (vagonsko) naročilo gnojil, ker kovno pošiljanje isto zelo podraži.

Tvornica za dušik d.d. Ruše

sprejema naročila in daje vsa strokovna navodila.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

10.

OKTOBER 1940

XVII.

Kmetič:

Jesenski upi

*Že mráz je zadihal in gaj rumeni,
so rože na vrtu zvene;
le list je v gozdovih bolno šelesti:
vse ptice na jug so zletele.*

*Vse tiho; — le veter jesenski golči
skoz drevje, čez sive poljane.
Vse mrtvo; — le potok veselo šumi,
med sivim skalovjem obstane...*

*Megla je pokrila gore in ravan
in misli mi same hitijo
k dekletu, ki smeje v jesenski se dan,
nje lica kot zarja žarijo.*

*Njo nosil bom v srcu v jesenskih teh dneh,
ljubezen kot rože v ogradi
bom čuval, in sladki nasmeh
bo klic mi po novi pomladi.*

Marija Šetinc:

Kultura naj bo svojina vsega naroda!

Naši meščani kaj radi govore, da smo Slovenci omikan narod. Da smo v vseh panogah kulture tako napredovali, da se lahko uvrščamo med visoko kulturne zapadne evropske narode. Res so v naših mestih vse mogoče kulturne in znanstvene ustanove, kjer delajo umetniki in znanstveniki svetovnega slovesa. Imamo vse vrste šol od najnižjih do najvišjih, gledališče z visoko kvalitetnim osebjem, kina, muzeje, najmodernejše knjižnice in laboratorije, znanstvene zavode itd. Kratko in malo, vse kar imajo v Parizu in Berlinu. Bogati meščani se šolajo na univerzi, obiskujejo koncerte in umetniške razstave,

debatirajo po kavarnah o raznih svetovnih vprašanjih, čitajo in potujejo, žive kakor v Londonu in New Yorku. Toda, če govorimo o slovenskem narodu, ne mislimo menda samo na teh nekaj tisoč meščakov. O kulturnosti naroda moremo govoriti le, če kultura prepaja vse narodne sloje. Ali moremo smatrati za kulturni tisti naroda, ki ima izobrazeno le peščico premožnih ljudi, množica pa tava v nevednosti in ubožstvu?

Slovensko ljudstvo na vasi živi po večini tako kot so živeli naši pradedje v časih, ko se Slovenci še nismo prištevali med kulturne narode. Da kultura vendarle ne-

kje raste, mu dajejo čutiti samo tedaj, kadar je treba plačati davke, ki gredo med drugim tudi v kulturne namene. Ljudstvo samo pa od vse te opevane kulture ničesar nima. Koliko je bilo napisanih knjig v poslednjih dvajsetih letih, a kako malo na vasi prečitanih! Denarja ni zanje, mestne knjižnice so pa predaleč. V mestnih gledališčih in koncertnih dvoranah nudijo lepe stvari, pa kaj ima kmetijski človek od njih? Zopet je udeležen samo pri eni strani: pri vzdrževanju. Užitek pa si dele meščani. Skozi vse leto se v Ljubljani in v Mariboru vrste razstave kipov in slik. Tudi te niso za kmetško ljudstvo. Umetniki ne ustvarjajo zanj, ker jih »ne razume«. Kmetško ljudstvo mora le to razumeti, da je treba delati, delati ne samo zase, ampak tudi za tiste, od katerih nima nobene koristi. Tu pa tam privabijo s četrtinsko vožnjo množice vaščanov v mesto h kakšni svečanosti, da izgleda parada bolj veličastna. Govore mu o zaslugah tega in onega znamenitega moža za slovenski narod, ljudje pa si teh ne morejo priklicati v spomin. Ubogo slovensko ljudstvo ima toliko zaslužnih mož, povedati pa ne more, v čem so njihove zasluge.

Za koga ustvarjajo naši književniki, umetniki in drugi kulturni delavci? Ali naj bo kultura sama sebi namen?! Če je tako, potem je slovenska kultura jalova, ker ne oplaja tistih, ki jim je zlasti namenjena. Take kulturne delavce, ki ustvarjajo samo za svoje lastno ugodje, za svojo čast in slavo, smemo imenovati narodne zajedalce. Od naroda samo prejemajo, pa mu ničesar ne dajejo.

Vsakdo ve, da vse kulturne ustanove požro mnogo denarja, k čemur prispeva ves narod, keristijo pa le razmeroma majhnemu številu ljudi. Upravičena je zato naša zahteva, da se kmetškemu ljudstvu in sploh malemu človeku odpro vsa pota do izobrazbe in do uživanje kulturnih vrednot. Revščina ne sme biti več tu nikakšna ovira! Z državno podporo naj bi se osnovala po vaseh knjižnice in čitalnice, organizirali naj bi se izobraževalni tečaji in razstave. Ali pa naj se izdatno podpre prosvetna društva brez razlike!

Mestni gledališki igralci in glasbeniki naj bi svojo umetnost pokazali tudi vaščanom. Nič manj priznanja in hvaležnosti bi ne bilo pri nas. Nadarjenim kmetiskim otrokom naj se omogoči šolanje. Država naj bi prevzela stroške za revne, a nadarjene dijake, kakor je že vpeljano po nekaterih državah, kjer je zajamčena pravica do izobrazbe in do brezplačnega šolanja vsem državljanom. Koliko nesposobnih mestnih otrok se jedva prerine skozi šolo s pomočjo inštruktorjev, da potem dremujejo za uradniško mizo, ali pa zlezajo na važna in odgovorna mesta, ki jim niso kos, ter zato povzročajo narodu samo škodo. Šole naj bi bile odprte samo nadarjenim učencem, druge pa naj bi se napotilo tja, kjer bi lahko največ dosegli. Žalostna je ugotovitev nekega hrvatskega dnevnika, da je v zagrebških šolah samo 8 % učencev iz dežele. Pri nas ni nič boljše. Kam bo to privedlo? Stari rek: »Znanje je moč!« — bo imel vedno svojo veljavo.

Izobrazba je sila, ki pomaga posameznikom, da dobe vpliv na ljudi in s tem oblast nad njimi. Če bodo vladali samo tisti, ki niso nikoli živeli z ljudstvom, ne spoznali njegovih potreb, ne bodo delali za njegov blagor. Skrbeli bodo le zase in za svojo ozko družbo, kar se danes le prečesto dogaja.

Pa še druga stvar je: izobražen narod se ne pusti »komandirati« in izkoriščati od kakih lakomnih pustolovcev. Kmalu jih izsledijo in napodi, medtem ko zaostali narodi topo kot živina prenašajo muke brez vsakega godrnjanja. Štiristomilijonski kitajski narod je raje v trumah umiral od lakote, kot pa da bi se uprl brezvestnim tlačiteljem. Manjkalo mu je orožje, ki bi ga edino lahko rešilo iz zla: manjkalo mu je izobrazbe. To bi dalo duhu odporno moč in smisel za skupnost in solidarnost, odprla bi mu oči, da bi spoznal, ali je še mogoče lepše in boljše živeti, znal bi ceniti vrednost in moč skupnega nastopa.

Zato bodi naša dolžnost: boriti se za to orožje in si ga popolnoma prisvojiti. Ko bo izobražen sleherni kmetijski človek, se ne bo več pulila za oblast pomehkužena, razvajena in lakomna klika.

JERUZALEM, B I S E R PRLEKIJE OB TRGATVI

J E R U Z A L E M,
PO SVOJEM DOBREM VINU ZNAN ŽE VSEM . . .

»Po hribčkih je nasajena...
— — — — —

Saj lepše rož'ce ni na svet'
kot je ta vinska trta...«

Značilen jesenski južni veter je zapihal čez slikovite prleške gričke, zasajene z žlahtno rožico — vinsko trto in zdramil številne klopotece, ki so s svojim klopotanjem, regljanjem in cingljanjem zbudili našega vinogradnika iz vsakdanjega dela in skrbi. — Naš čas se bliža, je pomislil, gledajoč obložene trte, ki jih je okopaval, plel, škropil in vezal od rane pomladi in zimske rezi do začetka jeseni, ko je težko delo v glavnem končano, treba je le počakati, da jagode dozori, nakar pride toliko zaželjena trgatve.

Predznanilci vesele trgatve so: klopotec, ki mehča grozdje, odganja nadležne ptiče; čriček, ki zori grozdje in vabi na trgatve in jate čivkajočih skorcev, ki vse preveč vsiljivo pokušajo, ali je grozdje že dovolj sladko. Lepo vreme in solnčni dnevi so sedaj posebno zaželjeni. Če je vreme slabo, so ljudje zaskrbljeni, ko pa se gorice kopljejo v žarkih sonca, so vedrih čel in pravi: Zdaj pa res »gradi gor gredo«!

V tem času oživijo ceste, kolovozi in klanci, vozniki pokajo z biči in s tem dajejo opozorilo drugim voznikom, da se ne bi »sešli v tesnem klajnci«. Viničarji belijo hiše, umivajo stiskalnice, zračijo kleti in

nabijajo obroče na sode. Vse je razgibano, povsod polno življenja.

Končno napoči težko pričakovani dan trgatve — najlepši dan vsakega vinogradnika in viničarja. Od vseh strani prihitijo »brači« s škafi in brentami, z njimi pa vreščajoči otroci, ki se danes brezskrbno podijo okoli z okusnimi grozdi v rokah, kajti danes se sme vzeti, ker je zjutraj gospodar s strelom iz pištole ustrelil kačo, ki je do sedaj sedela na grozdju in čuvala, da ga ne bi zobali.

Obiranje se vrši zelo vestno in natančno, vsaka jagoda se mora pobrati, češ: »Iz jagod teče sladki mošt.« Med »brači« se posebno v lepem vremenu, obilni letini in dobri postrežbi oglasi vesela narodna pesem in vriskanje, katero od časa do časa prekinejo vzkliki: »püto — grozdje«, kakor kličejo »brači« brentarja, ki nosi sladko breme »na pod« v »prešo« in si število odnešenih brent zarezuje na težko palico, ob katero se v strmih potih opira, da lahko ob koncu dela »poda raport« o nabrani količini. Za naporno delo dobijo priboljšek v obliki tobaka ali cigaret in tudi marsikatera kupica priroma čez prag »kapure«, tako da fant kmalu gredoč »po grobici« zapoje: »Le pijmo ga zdaj, ko smo še ledik in fraj, a še bolj ga bom pil, ko bom ženko dobill«

Ko je obiranje končano, se pije »lükif«; toda še posebno zanimivo je prešanje mošta, pri katerem sodelujejo brentarji, ki zmastijo grozdje in »zlagajo koš«, ter »mo-

štarice«, mlada dekleta, ki nosijo mošt iz kadi v klet »v lagve«.

Višek trgatvenega praznika je skupna večerja v zidanici, za katero se po stari navadi zakolje »prolenka«, kupi govedine, ne manjka pa tudi purana in prav tako pogač in krapecv ne. Rujna kapljica starine, katero prinese gospodar iz kota, povzroči, da iz vseh grl zadoni znana lepa zdravica: »Kol'kor kapljic, tol'ko let, daj nam Bog na svet' živet'!« — Tej pa sledi: »En hribček bom kupil, bom trte sadil...« in še mnogo lepih. Vmes si pripovedujejo smešnice, kratke povesti in bijejo »rihtarja«. — Vsako drugo uro gredo »prelagat« na prešo, pri tem pa je treba večkrat »po verigo iti«, nato se pa spet nadaljuje razvedrilen

program trgatve. Od časa do časa prekine zaverovano družbo »trogar«, kakor pravijo nabiralcu mošta, ki pride »po zbirci« za mežnarja, organista, kaplana, kapucine, bolnico, gasilce, itd. Otroci dobijo »kipece«, fantje pa cigarete; če pa ne, ga hudomušno zafrknejo: »Ja, kje si pa bil, ko smo mi vodo nosili za škropljenje?«

Tako se »ta žlahtna vinska kaplja« spravi v klet, kjer odvre, potem pa »pride sveti Martin in naredi vin'«, tisto tolažečo, blažilno in zdravilno kapljico, o kateri pravi zdravica:

Stari možje pravijo,
da se z vinom zdravijo,
ženske znajo prav tako,
rade vince pijejo!

A. P.:

Borba za staro pravdo traja dalje . . .

III.

Svobode ne smemo razumeti enostransko, češ, zadosti je, če se smem obračati na desno ali levo, kakor se mi poljubi, ne glede na to, ali sem lačen ali sit in ali živim človeka vredno življenje. Ker ravno v tem je bistvo vsega našega dejanja in nehanja! Zemlja je rodila — kolikokrat se dandanes to rado poudarja — za slehernega človeka na svetu toliko dobrin, da bi bil vsakdo zadostno preskrbljen do smrti in bi ne bilo treba te večne borbe večine človeštva za boljši kos kruha. Borbo za svobodo simbolizira borba za kruh! Borba za kruh je obenem borba za svobodo! A dandanes je takole: Bogataš lahko dobro jí in pije, stanuje udobno v zdravih in razkošnih stanovanjih, si lahko privoščí vsako še tako drago kulturno pridobitev. Če oboli, zmore s svojim bogastvom najdražje zdravilo, najimunitnejšega zdravnika, najpopolnejše zdravilišče itd. Revež ali siromak nasprotno slabo, nezadostno je, stanuje dostikrat s številno družino v tesnih luknjah, ki so legla socialnih bolezní, ne zmore za svojo izobrazbo kakke boljše šole, če oboli, pa je obsojen na hiranje, ker dragih zdravil, dragih zdravnikov, imenitnih sanatorijev ne more plačati! Nima niti glavnega zdravila: zadostne hrane! Zato njegovo življenje ni življenje, polno veselja ali zadovoljstva, temveč životarenje, polno nevolje, iz dneva

v dan spremljano s tožbo in kletvijo. In sodba mu je pisana . . . In pri vsem takale preprosta politika: Da bi bogati v slabih letih ne utrpel na svojem dobičku, meče tisoče in sto tisoče in milijone delovnega ljudstva v brezposelnost, v strašno bedo, glad in propadanje, čeprav so mu v dobrih letih ravno prav ti pomagali kupičiti bogastvo. Višek nesocialnosti in nenaravnosti pa smo mogli opaziti v dejanjih, ko se je uničevala žetev zgolj zbog tega, da bi cena moki na svetovnih tržiščih in v podrobni prodaji obdržala svojo visoko številko. Uničevali so dobesedno naš vsakdanji kruh. Ogromne množine pšenice, kave in koruze so pokurili ali pometali v morje, medtem ko so ljudje marsikje umirali od glada, ali pa je bil celo človek, ki je ta zemeljski sad sejati, obdeloval in žel, v pomanjkanju denarja primoran zadržati pas in stradati z družino vred . . . Ampak to je le en primer krivičnega življenja, ki kriči po maščevanju! Ni čudno, da za tem, kar je bilo in kar se ruši, le malokdo joče . . .

Ob pravični razdelitvi dobrin, ki jih je priroda, kakor smo že čitali, za vse ljudi v obilni meri pripravila, bi imel človeški rod drugačno podobo, kot jo ima danes, in ne bi bilo treba za obrambo nakopičenega blaga, katerega si delček človeštva protinaravno lasti in zaklepa pred lačnimi

oči delovne množice, nasilja. Ne bi bilo treba tlačiti svobode narodov! Dokler se svoboda ne izpolni, je iluzorno govoriti o bratstvu ali enakosti. Nasilje, ki pravice ne prizna, si kroji svoj red s pestjo; ta pest izkorišča za doseg svojih ciljev moralna in materialna sredstva, duhovne vi-re, tehnične iznajdbe, samo da zmaga. Izgleda, kakor da je vse skupaj zmešnjava, to življenje. Ampak življenje je boj, večni boj iz zmešnjave v jasnost!

IV.

Slovenski človek ima svoje mesto v tem kaosu. Tudi on stoji sredi borbe. Vsakdo išče pot, po kateri bi rad korakal, smelo in samozavestno, v lepši dan, kot je tistile, ki je za nami, ali tale, katerega preživljamo. Prelom se vrši v nas: razumevamo, da nekaj prihaja, in pričakujemo to novo dobo z raznovrstnimi čustvi. Sodobno vrenje nas bo vrglo na neko obal; pogled v bodočnost je meglen, v preteklost, nazaj v življenje, ni rožnat. Kakor drugim ljudstvom, se tudi temu narodu ni nikoli kdo ve kako dobro godilo. Za vsako malenkost se je bilo treba boriti. Pravica in nasilje sta se vse življenje bila na našem telesu, našo kožo je strojilo trpljenje. Godilo se nam je dobro — recimo tako — samo enkrat, a še to je bilo le v — pripovedki o kralju Matjažu... »Stara pravda« je bila glasna molitev slovenskih kmetov od pamtiveka; za slovensko trpljenje je

imela še poseben zvok in značaj, ko so se uporniki-kmetje tlačani nadčloveško borili zoper srednjeveške tlačitelje. Ker so hoteli živeti človeško, se je njihovo dejanje imenovalo »upor«; ker so postali borci za svoje človečanske pravice, so jim dali ime »uporniki«. Ampak ves teptani narod je molil molitev stare pravde! Bog ve, ali so si naši pradedje predstavljali življenje takšno, kot ga živimo danes njih pozni vnuki — vsekakor pa so čutili, da niso ustvarjeni samo za to, da bodo delali in se izčrpavali za svoje izkoriščevalce, da bodo tem zatiralcem množili svoje družine, rodeč jim tlačane in ljubice, ter da bodo ustvarjali bogastvo za svojih gospodarjev »domovine«, ki so bili teh gospodarjev nenasitni — trebuhi. Umirali so, v strašnih bojih ob Sotli in drugod po vsej slovenski zemlji, goloroki proti »plemičem«, »vitezom«, strokovnjakom orožja, in so premagali gradove. Premagali so krivični, nekrščanski družbeni red. Premagali so nasilje! Umirali so z vero, da so ljudje po božji podobi ustvarjeni, z božjo pravico do svobode in s pravico do življenja! Toda ta boj še ni završen!

V.

Življenje je krvavo in se vrtilo neprestano okrog svoje krvave osi. Ali se bo ta krogotek kdaj ustavil? Proces še dolgo ne bo zaključen — borba za staro pravdo traja dalje...

Tone Ljubič:

Jesenski dan

(Pesem iz Suhe Krajine)

*Razmetano brinje
sredi kraških gmad;
nad vsem pa siv obok. —*

*Kozjo družino
na samotni rebri
pase bosopet otrok.*

*Veter pa poje, poje
preko mrtvih njivic
vsak dan.*

*Kmalu bo veter umrl;
sneg bo pokrtil
uso širno plan.*

Čim dalje se peljem v osrčje Srbije, tem bolj divja je pokrajina. Levo in desno so njive v grmovju. To pomeni, da so bili tu še pred kratkim gozdovi. Po nižinah pa, kjer so močvirnata tla, so travniki. Ob cesti često naletiš na grobove. Tu počivajo v vojni padli Srbi, ali pa so to grobovi hajdukov. Ljudje, ki jih srečavaš, so kaj preprosto oblečeni. Moški navadno nosijo narodno nošo, ženske pa so oblečene običajno. Zanimivo je to, da se tod in po Šumadiji oblačijo moški v narodno nošo, ženske pa se nosijo bolj po mestni modi, drugod pa je ravno nasprotno.

Na cesti, ki je taka kakor bi se vozili po razorani njivi, dohitim lokomobilo, ki vleče mlatilnico. Pozdravim ljudi in ti mi odzdravljajo, kakor je običaj v Srbiji, z: zdravo brate! Razgovarjamo se o delu in pridelkih. Pravijo, da zaslužijo pri mlatilnici dnevno petnajst do trideset dinarjev. Kosce in delavce plačajo po deset do petnajst, delavke pa le po šest do deset dinarjev na dan.

Koruze pridelajo na oralu komaj deset do petnajst stotov, žita pa pet do šest stotov. Toda ljudje rajši sejejo pšenico kakor koruzo, ker je z njo manj dela in raste na slabši zemlji. Zemlje ne gnoje; puščajo jo, da se spočije, ker je to baje boljše, kakor pa če jo gnoje! Imajo pač dosti zemlje, dočim moramo pri nas izkoristiti vsak košček. Spočita zemlja rodi šest do osem stotov po oralu, nespočita pa le tri do šest stotov.

Neki »paur« (gruntar — kulak) ima tristo oralov zemlje; ali največ je revnih ljudi od štirih do petih oralov. Pravijo, da če ne bi bilo revežev, ne bi sijalo sonce... Naletiš na tako zapuščene in raztrgane reveže, da jih ne ločiš od ciganov. Ljudstvo je sprto in razdvojeno.

Večinoma vidiš, da ljudje orjejo z železnimi plugi in z volovsko vprego. Vprašam jih, kako kaj gre? »Izvrstno!« mi odgovorijo. »Gre tudi tako, da pluga ni treba držati! Z novim železnim plugom orješ, da je velje!«

Ko prispem v Banjane, opazim na bregu veliko, novo stavbo in na njej napis: »Zadružni dom zdravja — Dr. Gavriilo Kojič«, Banjane. Dom ima lekarno, ambulanto in sobe; kakor majhna bolnišnica je.

Ko povem, od kod sem, mi pravi zdravničar: »Vi ste Švabi (tu misli katoličane), in mi, Srbi, odkar se pripravlja konkordat, no-

čemo imeti z vami nobenega opravka več. Skoro nasilno me je odpravila iz poslopja. Zenska je bila pač slabo poučena in ni vedela, da je glasovalo za konkordat več pravoslavnih poslancev kakor pa katoliških. In povrh se ni zavedala, da niso vprašali za to ne katoliškega ne pravoslavnega ljudstva. Kuhala jo je pač sveta jeza in zato ji ni zameriti...

*

Ustavim se v vasi Vrelo. Tu je konzumna, kreditna in žitarska zadruga. Konzumna zadruga dobro uspeva in ima okrog 400.000 dinarjev letnega prometa. O žitarski zadrugi pa se pritožujejo. Čudno je, da ljudje s temi žitarskimi zadrugami niso tu nikjer zadovoljni...

Ko se približam Ubu, me naenkrat preseneti strahovit naliv. Naglo poženem kolo in stopim pod prvo streho. Tu sem našel več ljudi, ki so se prav tako zatekli pred dežjem. Gospodinja, drobčkana in majčkana ženica, nas je vabila: »Kar pridite, kar pridite! Saj sem dolžna sprejeti ob takem vremenu pod streho vsakega človeka.«

Ščasoma se je nabralo toliko ljudi, da v majhni koči skoraj ne bi imeli vsi prostora. Bili so tu sami revni ljudje, ki so nosili na ramah vreče, polne zelenega listja, menda tobaka. Kar hrumelo je od samega klepetanja.

Ovčja čreda išče zadnje ostanke pašne

nja... Posebno zgovorna je bila neznatna, mršava, toda odločna ženščina nekje iz Banata. Če bi živel v drugih okoliščinah, bi bila lahko sijajna guvernica in voditeljica. Kar vsi so strmeli vanjo in jo poslušali kakor čudo.

Ko je dež ponehal, sem se odpeljal v Ub, ki je okrajno, sicer pa zapuščeno mesto, stisnjeno pod breg, z ozkimi starinskimi ulicami, tlakovanimi z debelim kamenjem, kakor mrtvaške glave. Povsod so visele dolge, črne zastave: ljudstvo je žalovalo, ker je umrl patrijarh Varnava, poglavar pravoslavne cerkve.

Prenočeval sem v preprosti kmetški hiši. Moji gostitelji, Stojanovičevi, imajo sicer

dosti zemlje, toda družina je zelo blagoslovljena. Gospodar ima še precej malih otrok, pa tudi od dveh snah je dosti male otročadi, tako da je vse dvorišče živo. Otroci so živahni, vljudni, močni, zdravi in nadarjeni, da jih je kar veselje pogledati. Tudi gospodinja, čeprav že v letih, je krepka, čila in vesela. Rekla je, da je rodila devetnajstero otrok, pa ni nikdar potrebovala babice. Niti vedela ni, kaj je to babica. Osem otrok ima še živih. Za časa vojne je bilo strašno. Avstro-ogrski vojaki so jo pogнали z otroci vred iz lastne hiše ven na sneg in mraz, sami pa so se grel pri peči. Takih slučajev je bilo nešteto. Radi mraza ji je tedaj umrlo troje otrok. (Dalje prihodnjič)

Franc Šebjanič:

Slovinci v Ameriki

Prosvetno društveno življenje

Slovenski izseljenci so se v Ameriki že zdavnaj docela vključili v življenjski utrip ondotnega sveta, ki nam ga označuje toliko posebnosti in nenavadnosti. Po zunanjih življenjskih okoliščinah jih tako nič več ne moremo ločiti od ostalega anglosaškega ter priseljenjskega življa. Večina naših ljudi namreč slejkoprej hodi na delo v tovarne; eni se seveda vozijo s podzemsko železnico, drugi z nadstropnimi avtobusi itd., tretji pa se »poslužujejo« kar lastnega prevoznega sredstva — avtomobila, ki je za povprečnega Amerikanca n. pr. prav tako kot radio, dokaj navadna, samo ob sebi umevna stvar in tako rekoč malenkost. Tako v senci nebotičnikov, v peklenstem pouličnem vrvežu, kakor tudi kje zunaj po tovarnah in rudniških naseljih, gre delavsko življenje šest dni zvečine isto, hitrostno pot. Le sedmi dan je po navadi čas piknikov,* izletov in drugih razvedril. Kaj pa, tudi v Ameriki so mnogi naši ljudje nemalokrat deležni trdih in brezobzirnih dni brezposelnosti, gladu... Toda tudi v tem se vključujejo v nič kaj nenavadne armadne zборе: raztresene po vseh ameriških pokrajinah. Svojtven in čisto slovenski značaj pa ima vseeno prosvetno društveno življenje, ki je vzniklo domala v vsaki večji slovenski naselbini.

* pojedine, zabave na prostem.

Žarišča sleherne društvene delavnosti so ponajveč številni slovenski (jugoslovanski) narodni domovi in dvorane z odri, knjižnicami in čitalnicami. Kulturno središče ameriških Slovencev — Cleveland — ima samo nekaj okrog deset domov. Z njimi pa se lahko postavljajo tudi Slovenci v Chicagu, Pueblu, Detroitu, New Yorku, Buenos Airesu v Južni Ameriki, da, celo v mestu Windsor v Kanadi.

Že prislovična slovenska vnema za petje je kaj kmalu rodila prva pevska društva in zборе, ki dandanes posebno žilavo in uspešno gojijo slovensko narodno pesem, v kateri drhti utrip skromnega, a vendar dragega »starokrajskega« življenja; vzporedno s pevskimi društvi pa so se ustanavljala tudi godbena. Mimo mnogih delavskih pevskih zborov v Clevelandu, Detroitu, Milwaukeeu itd., so znani predvsem mladinski slovenski pevski zbori (Cleveland itd.), ki jih vodijo izurjeni slovenski pevovodje. Pesem malih slovenskih pevcev je namreč že zvenela ob nemalokaterih svečanostih in nastopih.

V Ameriki pa se slovenska beseda in kultura še posebno močno uveljavljata na številnih gledaliških odrih. Zato ni čuda, da so se v mnogih mestih osnovali izključno dramatski krožki in društva; izmed teh je treba omeniti društvo »Ivan Cankar« v Clevelandu, ki je z uspehom priredilo že mnogo iger (n. pr. Cankarjeve drame itd.) ter imelo nekaj časa — pod

vodstvom gledališke umetnice Avguste Danilove — celo dramatsko šolo; v Južni Ameriki pa je znano dramatsko društvo »Ljudski oder« v Buenos Airesu. Številna dramatska — in sploh slovenska prosvetna društva širom ameriške celine — so sprva seveda uprizarjala igrice, ki niso zahtevale mnogo truda in igralskih sposobnosti; pozneje pa so prirejale tudi že igralsko teže izvedljive odrske stvaritve. Slovensko občinstvo se je tako že kmalu seznanilo z deli Cankarja, Finžgarja, Jurčiča, Meška, Kristana, Molka in drugih. Poročila o slovenskih prireditvah tudi kažejo, da so se poleg slovenskih odrskih del uprizarjala tudi tuja, izmed katerih postavim dela Gorkega, Tollerja in Nicodemija.

Na prosvetnem področju našega življa v Ameriki pa je mimo najrazličnejših kulturnih društev, ki so priredila tudi razstave, koncerte itd. — važna nedvomno tudi Prosvetna matica v Clevelandu, v kateri je posredno včlanjenih nad 15.000 slovenskih izseljencev.

Prosvetna matica, ki je bila ustanovljena l. 1921., izdaja knjige, prireja najrazličnejša predavanja in izposoja igre ter note za pevske zборе; njeno delo je torej za prosvetno življenje Slovencev v Ame-

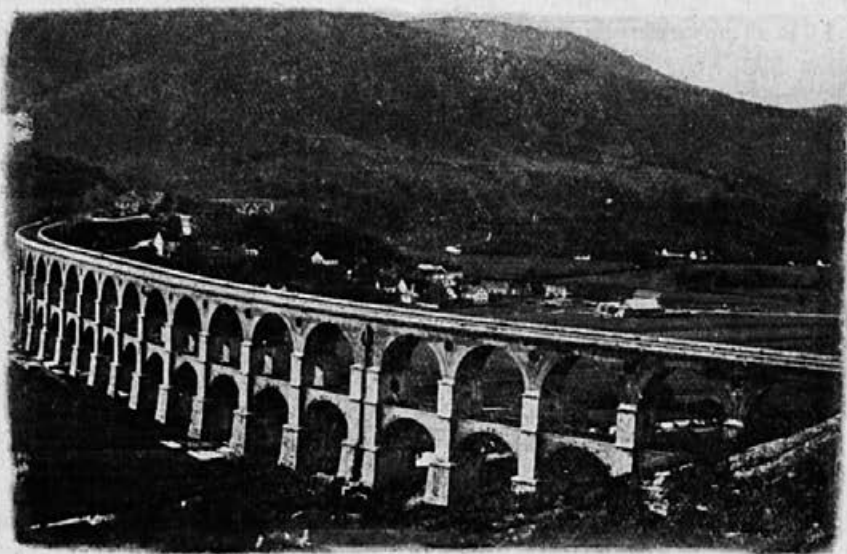
riki izredno važno. — V ZAD obstoja poleg tega še tako zvana Cankarjeva ustanova, ki izdaja Cankarjev glasnik.

Vidno znamenje slovenskega (in jugoslovenskega) življenja in hotenja onstran oceana pa je Jugoslovanski kulturni vrt (Jugoslav Cultural Garden) v Gordon parku v Clevelandu. Svečanosti odkritja, ki se je ob navzočnosti ljubljanskega župana dr. Adlešiča vršilo pred leti, je prisostvovalo okrog 100.000 ljudi, med katerimi je bilo tudi dokaj ameriških odličnikov. Danes krasi vrt spomeniki Barage, Gregorčiča in Ivana Cankarja.

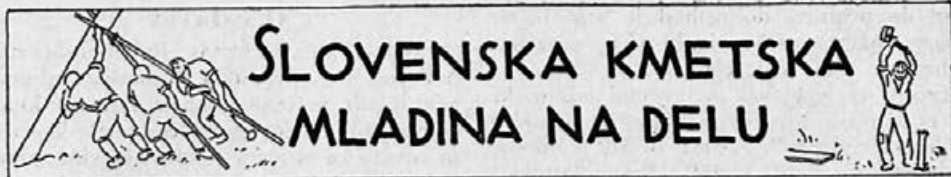
Nemalo razveseljivo je tudi dejstvo, da se je v »slovenski ameriški Ljubljani«, v Clevelandu — pred nedavnim ustanovil še klub za pospeševanje slovenskega jezika in da se je pričelo z organizacijo slovenskega narodnega muzeja.

Ob koncu je treba* naglasiti, da so prosvetnemu društvenemu delu mnogo pripomogla tudi društva s predstveno drugačnimi cilji (verska društva, sokolska, orlovska itd.), in da je društveno življenje Slovencev v Ameriki doprineslo znaten in nepozaben delež tudi k slovenski in jugoslovanski osvobodilni stvari.

(Dalje prihodnjič)

Ogromen železniški most pri Borovnici na progi Ljubljana-Rakek

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Zveza kmetških fantov in deklet v Ljubljani

sklicuje

16. redni občni zbor

ki se vrši

v nedeljo, dne 17. novembra 1940. ob 10. uri dopoldne v dvorani Narodnega doma v Celju.

Dnevni red:

1. Otvoritev.
2. Čitanje in odobritev zapisnika 15. rednega občnega zbora.
3. Poročila Zvezinih funkcionarjev in načelnikov odsekov.
4. Poročila predsednikov Okrožij.
5. Poročila revizorjev.
6. Delovni načrt za bodoče leto.
7. Določitev članarine.
8. Volitev novega odbora.
9. Predlogi.
10. Slučajnosti.

V Ljubljani, dne 29. oktobra 1940.

Za: Zvezo kmetških fantov in deklet

Ivan Nemeč, l. r.
t. č. tajnik I.

Ivan Kronovšek, l. r.
t. č. predsednik

vala razna idejna vprašanja, dalje so se vršili debatni in prosvetni večeri, poslovale so knjižnice, vršili so se razni izleti in prirejenih je bilo nekaj uspešnih dramatskih predstav ter nekaj zabavnih prireditev za razvedrilo članstva. Zunanje manifestacije in tekme iz kmetškega dela so vsled letošnjih razmer izostale.

Po pregledu in ocenitvi vsega izvršenega dela se je sklenilo, da se bodo v letošnji zimski sezoni društva posvetila bolj notranjemu idejnemu in duhovnemu delu. Storjen je bil sklep, da morajo vsa društva utrditi svoje članstvo v zdravi in sveži kmetški misli, ki mora kmetške fante in dekleta usposobiti za neustrašene ter vztrajne borce za pravice našega delovnega človeka. Sklenjeno je bilo tudi, da se bodo vsled tega vršili vsak mesec okrožni tečaji, kjer naj fantje in dekleta dobijo potrebno znanje in veščino. Vsled tega že danes opozarjamo vsa tovariška društva, da se takoj pripravljajo na te tečaje, ki se bodo vršili najbrže vsako prvo nedeljo v mesecu. Kje in kdaj se bo vršil prvi tak tečaj, vas bomo pravočasno pisмено obvestili in se potem točno ravnajte po našem obvestilu.

Predsednik.

Novo mesto

S časom, ki prihaja, je oživelo delovanje naših organizacij. Zato je bilo nujno, da tudi naše Okrožje pripravi vse potrebno za jesensko-zimsko dobo, ko pričinja najživahnejše delo Društev kmetških fantov in deklet. Iz teh razlogov je bilo potrebno sklicati občni zbor Okrožja, ker se radi izrednih razmer ni mogel vršiti spomladi kot običajno.

Občni zbor se je vršil v nedeljo, 27. oktobra t. l. v Novem mestu in se ga je udeležil tudi Zvezin predsednik tov. Ivan Kronovšek, ki je podal poročilo o položaju organizacije in nasvete za udejstvovanje v zimski dobi. Na njem se je ugotovilo delovanje Okrožja in včlanjenih društev in ukrenilo vse, da bo delovanje čim plodnejše in uspešnejše. Pooblastil se je glavni od-

Usposobimo se

Ljubljansko Okrožje kmetških fantov in deklet je imelo v nedeljo 6. oktobra, širšo konferenco, na kateri so tovariši predsedniki in tajniki včlanjenih društev poročali o dosedanjem delu, ki so ga izvršila posamezna društva, kakor tudi o prosvetnih načrtih, ki jih imajo društva za zimsko sezono.

Kljub znanim razmeram, ki so letošnje leto ovirale nemoten razvoj organizacij, so bila vseeno poročila o izvršenem delu še precej zadovoljiva. Povsod so se vršili društveni sestanki, na katerih so se obravna-

bor, da pripravi do prihodnje seje točen delovni načrt za Okrožje, ki pa bo vezal na delovanje tudi svoje članice.

Izvolil se je glavni in izvršilni odbor, ki ga tvorijo tile tovariši in tovarišice: Stanko Kobler, predsednik; Franc Brulc, podpredsednik; Jože Petrič, tajnik; Franc Potočar, blagajnik; odbor sestavljajo načelniki in načelnice odsekov, in sicer tovariši in tovarišice: Jože Šali, Franc Brulc, Anica Potočar, Fanči Testen in V. Avsec. — Odbor daje vsa jamstva, da se bo v normalnih razmerah delovanje razvilo do popolnosti v prospah napredka kmetijske mladine in naše vasi.

Dramlje

Naš letošnji občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet je bil nekoliko bolj pozno, ker so nas razmere prisilile na čakanje. Volje do dela in napredka pa naši mladini ne manjka. Na občnem zboru smo sprejeli delovni načrt, ki naj naše delo obnovi, ker se prav tako v polni meri zavedamo, da moramo vedno biti sveži v mislih, vedno mladi v delu, ki nam je v preteklosti in nam bo v bodočnosti prineslo še večjih uspehov. Čitajoč poročila tovariških društev, smo bili vedno v strahu, če smo zadostili svoji dolžnosti, če smo opravili dovolj, ker so se nam stavljale na pot težave, ki jih nismo sami zakrivali. Imeli smo dobro voljo, kar pa naše moči niso zmogle, bomo pač skušali v tekočem delovnem načrtu izvesti. Občni zbor se je vršil 24. oktobra t. l., na katerem smo si izvolili tale odbor: **Ludvik Mastnak**, predsednik; **Rudi Bikovšek**, podpredsednik; **Neži Jesenek**, tajnica; **Blažek Jesenek**, blagajnik. Odborniki in odbornice so: **Lojzka Belak**, **Mici Rezar**, **Stanko Lavbič**, **Pavla Belak**, **Janez Jakopin** in **Anton Zdolšek**. Med izvajanjem našega delovnega načrta se bomo že še kaj oglasili.

Vogljje

Knjižnica Društva kmetijskih fantov in deklet v Vogljah šteje sedaj okrog 300 knjig in članstvo pridno sega po njih. Sedaj v zimski dobi se bo naše delo, zlasti pa v knjižnici, zopet oživel, ker nas vedno spremlja zavest, da mora človek v mladosti doseči izobrazbo in življenjske izkušnje, da gre potem lažje skozi življenje. Razmere so nas prisilile, da zaenkrat nismo nakupili večjega števila novih knjig, upamo pa, da bomo našo knjižnico v doglednem času izpopolnili.

Očeslavci

Pred časom smo pri Sv. Juriju ob Ščavnici pokopali tov. **Leopolda Mlinariča**, ustanovnega člana in funkcionarja Društva kmetijskih fantov in deklet v Očeslavcih. Tovariši in tovarišice so ga v polnem številu spremljali na zadnji poti in zasuli prerani grob s svežim cvetjem, čez pa je bil položen veliki venec Društva kmetijskih fantov in deklet. Tov. **Vladimir Kreft**, član izvršilnega odbora Zveze kmetijskih fantov in deklet, je pokojnemu tovarišu spregovoril poslovilne besede in privabil vsem solze v oči. Pokojnik je še tik pred smrtjo prebiral »Grudo«, ker je v njegovi duši bila trdna vera v veliko idejo, ki jo zastopa »Gruda« in v grudo se je povrnilo pokojnikovo truplo. Ti, dragi tovariš, si zapustil med nami lep spomin in nam pokazal, kako trdno moramo delovati v naši organizaciji, če hočemo, da bomo dosegli naš končni cilj. Vsi te bomo ohranili v lepem spominu!

Škofja vas

Vsem okoliškim tovariškim Društvom kmetijskih fantov in deklet sporočamo, da bomo v nedeljo, dne 17. novembra t. l. igrali »Švejka«. Prosimo vse tovariše in tovarišice, vse prijatelje in znance, da nas ta dan obiščejo, ker bo vsak prišel na svoj račun. Potrudili se bomo, da vam bomo podali igro v najboljši obliki.

Cven pri Ljutomeru

Dne 26. septembra t. l. je imelo naše Društvo kmetijskih fantov in deklet članski sestanek, na katerem je predaval Zvezin tajnik tov. **Ivan Nemeč** o nalogah kmetijske mladine v sedanjih dneh. Predavanje so vsi navzoči sprejeli z zadovoljstvom na znanje in bomo skušali vse nasvete uresničiti.

Za nekaj časa nas je zapustila naša bivša tajnica in soustanoviteljica društva tov. **Nada Rajh**. Želimo, da bi zopet kmalu prišla nazaj in nas s svojo agilnostjo in živahnostjo vzpodbujala pri delu.

Grahovo pri Cerknici

Pred kratkim časom sta se v Grahovem pri Cerknici poročila tov. **Matija Krajc**, sin lesnega industrijalca iz Grahovega in tov. **Anica Gornik**, prav tako iz Grahovega. Nevesta je sestra predsednika tukajšnjega Društva kmetijskih fantov in deklet. Mladoporočencema želimo v zakonu obilo sreče in zadovoljstva!

SVETOVNA OPAZOVALNICA

Viktor Kavčič:

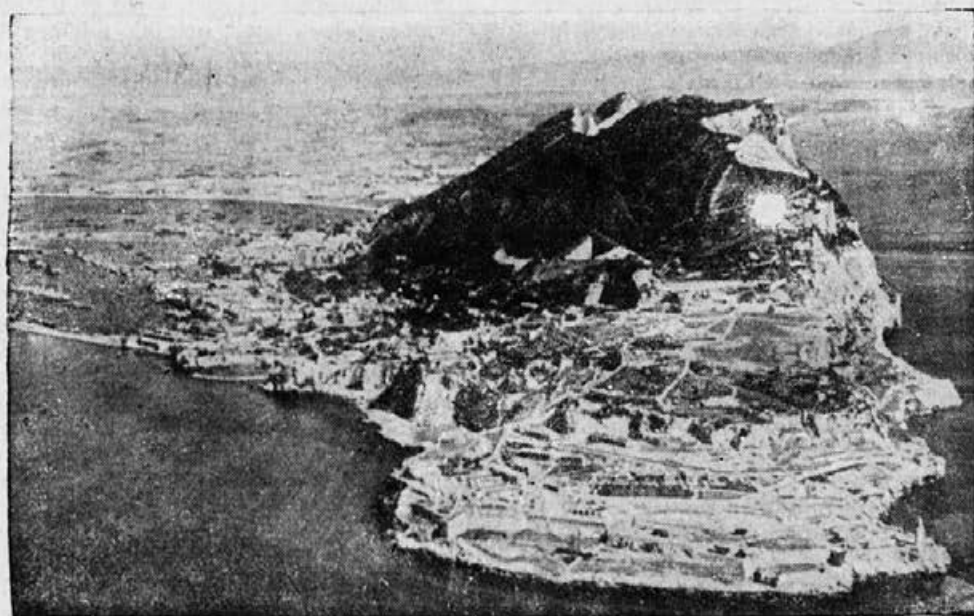
Sredozemsko morje

Sredozemsko morje, ki loči Evropo od Afrike, se na vzhodu drži Male Azije, na zahodu pa je z gibraltarsko ožino zvezano z Atlantskim oceanom, je bilo že v starih časih pomembno in važno. Vse njegove obale v Evropi (današnja Italija, Španija, Francija in Balkanski polotok), v Mali Aziji in Afriki so pripadale rimski državi, katere središče je bila Italija. Takrat drugih delov sveta in ozemlj niso poznali. Mislili so, da je vsa zemlja velika ploskev in prav sredi nje je Sredozemsko morje, zato so mu dali tako ime. Po obalah tega morja je takrat cvetela kultura, po njem so šle trgovske poti in tako vezale vse dele velike rimske države.

Ko so pozneje odkrili nove dele sveta (Ameriko, Avstralijo), so se trgovska pota pomaknila s Sredozemskega na druga morja. Vendar je Sredozemsko morje kmalu

pridobilo staro veljavo, da, še povečala se je (ko so prekopali ozek pas med Azijo in Afriko — Sueški prekop) in jo ima še danes, kar jasno pričajo vsi vojni dogodki.

Kakšno važnost ima Sredozemsko morje in za katere države? Po njem gredo še danes važne trgovske poti: Iz zahodne Evrope (Anglija, Španija, Francija, Nemčija) čez Gibraltar in Sueški prekop v Indijo, Kitajsko, Japonsko; iz Rusije in vseh držav, ki leže ob Sredozemskem morju (vse balkanske države, Turčija in Italija) v Azijo, v Afriko in Ameriko. Torej vidimo, da imajo skoro vse evropske države svojo morskot po tem morju. Prav življenjske važnosti pa je to morje za tri države: Anglijo, Francijo in Italijo. Anglija ima zveze s svojimi dominioni (državami, ki so pod njeno oblastjo), Egiptom, afriškimi kolonijami, Sirijo, Palestino in še dalje z najbogatejšo angle-

Gibraltar, močno utrjeno oporišče na živi skali

Pristanišče Port Said ob izhodu iz Sueškega prekopa v Sredozemsko morje

ško kolonijo — Indijo. Angliji je morska pot po Sredozemskem morju to, kar je človeku glavna žila dovodnica. Francija ima po Sredozemskem morju svojo edino, najboljšo in najkrajšo zvezo s svojimi kolonijami v Afriki. Do nedavnega sta si z Angleži delili oblast na Sredozemlju. Ko pa je Italija zasedla Abesinijo, je postalo Sredozemsko morje zanjo še važnejše in prišla je navzkriž z onima dvema. To je tudi eden glavnih vzrokov italijanskega vstopa v vojno in to nam obenem razloži vse zadržanje Italije: doseči hoče nadoblast na Sredozemskem morju.

Za to morje pa je značilno, da se na treh krajih, in to na najvažnejših točkah zoži. Tem ožinom pravimo vrata. Prva taka vrata so Gibraltar. To je morska ožina med Španijo in Afriko in zapira vhod v Sredozemsko morje od zahoda in brani izhod od tod proti Atlantiku. Ključ teh važnih vrat je v angleških rokah.

Druga vrata so Sueški prekop, kjer gre morska pot v Indijo, na Kitajsko, Japonsko in v Avstralijo. Tudi od teh vrat imajo ključ Angleži.

Tretja vrata pa so Dardanele, ki zapirajo prehod iz Sredozemskega morja v Črno morje, ki obliva Rusijo. Za ključ teh treh vrat je bilo že dosti bojov. Zaenkrat ga imajo v

rokah angleški prijatelji Turki, ki so pa z Rusi tako domenjeni, da jim ga posodijo, kadar le-ti zaželijo.

Če se vprašamo, kakšen cilj imajo vsi vojni in diplomatski dogodki, ki so se izvršili v zadnjem času, bomo pravilno odgovorili, če bomo rekli: gre za ključke od treh vrat Sredozemskega morja: Gibraltarja, Sueza in Dardanel. Kdor ima vrata v svojih rokah, ima tudi morje in lahko po mili volji ravna z vsemi ostalimi sosedi.

Za Anglijo so ti ključki prav tako važni kot London. Ker Nemcem ni uspelo, da bi zadeli Angleže v srce, v Londonu, jim skušajo prerezati glavno žilo dovodnico. Zato Italijani z veliko vojsko prodirajo proti Egiptu, kjer je Sueški prekop. Zato so se izvršile spremembe na Balkanu. Nemška vojska je prišla v Rumunijo. Italija pa vedno svari Grčijo, ki je blizu Dardanel in je več ali manj tiha prijateljica Anglije. Ker meji Španija na Gibraltar, je šel Hitler do španske meje, kjer je nagovarjal Franka, da Španijo čimbolj naveže na osišče Rim-Berlin.

Velika vojna, ki traja že eno leto, je začela v zadnjih dneh z novim poglavjem, ki nosi naslov: Sredozemsko morje. Orožje bo odločilo v čigavo last bodo prišli trije ključki: Gibraltar, Suez, Dardanele. Tisti bo postal tudi gospodar Sredozemskega morja.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Žena razmišlja o draginji ...

»Kaj bo z draginjo? Koliko časa bo lahko šlo vse to še naprej? Ali bomo sploh mogli vzdržati?« — Tako se povprašujejo težko prizadeti ljudje, predvsem kmeti in delavski, pa tudi uradniški sloji. »Marsičemu se lahko odrečeš,« te tolažijo tisti, ki jim še nikdar ni bilo nič hudega. Čemu naj se odreče tisti, ki je že do sedaj »stiskal« na vseh koncih, je seveda drugo vprašanje. Nihče ne more tajiti, da je draginja v poslednjih mesecih tako narastla, da se ljudje, ki so prizadeti, upravičeno vznemirjajo.

Toda, ni dovolj draginja. Med ljudmi se razširjajo razne govorice o draginji in njenih pravih vzrokih. Širijo jih tisti, ki imajo od tega korist. Ti brezvestneži kažejo na vzroke draginje tam, kjer jih ni, zato da se sami s svojimi nečednimi dejanji lahko skrivajo pred obsodbo, potem ko so vso krivdo zvalili na nedolžne. Take govorice vse zlo še povečujejo. Prizadeti ljudje ne morejo spoznati pravega krivca in ne morejo zahtevati zanj zaslužene kazni, ker so v zmoti, pa mečejo vso krivdo na druge, ki nimajo od draginje niti najmanjše koristi in jih je morda tudi težko prizadela. Tako se začnejo sovražiti ljudje, ki po vsej priliki spadajo skupaj, ker so po draginji enako prizadeti in bi se prav za prav morali složno boriti proti skupnemu zlu.

Prav lahko se prepričate, da vse to ni beseda odveč. Samo spomnite se, kako je bilo takrat, ko so kmetje na trgu začeli poviševati cene svojim pridelkom. Kdo je bil takrat tisti, ki je delal draginjo? Kmet in nihče drugi, — tako so govorili na splošno. Vsak pameten človek pa je moral uvideti dvoje: prvič, da krompir, zelenjava in drva še zdavnaj ni vse tisto, kar morajo družine v mestih kupovati za svoje življenje in drugič, da je kmet moral povišati cene, če hoče dokupiti vse neštete drage stvari, ki jih tudi on nujno potrebuje. Moke, olja, riža, sladkorja, blaga, čevljev, železa itd. vendar ne prideluje in ne prodaja kmet, tudi on mora prav vse to kupiti. Toda, na svetu je

tudi mnogo kratkovidnih ljudi, ki vse verjamejo in so nasledili tudi govoricam, da je kmet tisti, ki je povzročil vso draginjo.

Spomnimo pa se še na to, da je marsikdo ob istem času govoril drugače: »Vam kmetom je prav za prav težko. Še vedno prodajate poceni, kupovati morate drago. Ali pa tudi veste, zakaj je tako? Delavci v mestih in po tovarnah se puntajo, po eni strani zahtevajo, da oblasti določijo kmetiskim pridelkom stalne, nizke cene, po drugi strani pa hočejo imeti še večje plače. Zanje bo že dobro, za vas pa slabo!« Ko smo slišali vse to, smo zasovražili mesto, razkošje, bogastvo in brezskrbnost mestnih ljudi. Na to, kolika beda se skriva v mestu in okolici, niti pomislili nismo.

Hudobnež je dosegel svoj namen, zasejal je sovraštvo med zatirane delovne ljudi. Zgodilo se je, da sta se na trgu pri kupčiji sporekli mestna in kmetiska gospodinja, žena malega kmetiča, ki pritrjuje sebi in družini, da proda prihranjene pridelke za nekaj skromnih dinarčkov in žena tovarniškega delavca, ki se je z nekaj dinarji odpravila na trg, da s preprostim kosilom pripravi veselje zgaranemu možu in otrokom. Da, hudo sta se sporekli, v skrbi za svojce, v borbi za vsakdanji kruh. Pozabili sta na to, da so na svetu povsem drugi ljudje, ki delajo draginjo in katerih bogastvo se je kar čez noč podvojilo, potrojilo; čez noč, ker so imeli bogato založena skladišča z blagom, ki je bilo kupljeno še poceni in ki so ga lahko naenkrat začeli prodajati po »vojnih« cenah. Pozabili sta na to, ali jima pa še nihče ni tega po pravici povedal. Ni sta se zavedli, da velika industrijska in trgovska podjetja brezobzirno dvigajo cene daleč preko prave vrednosti, če je za blago veliko odjemalcev in če se lahko izgovarjajo na tveganost kupčije v vojnih časih. Pozabili sta, da sta oni sami dvoje žrtev iz tistega ljudstva, ki s krvavo prisluženi denarjem doprinaša svoj levji delež k dvojnemu, trojnemu dobičku vojnih špekulantov.

Teško je danes nam malim, delovnim ljudem. Veliko smo si tudi sami krivi. Pogosto dopuščamo, da nas zlobneži zaradi lastnih koristi vodijo za nos. Ali se res ne moremo ničesar naučiti pri njih samih, ko vidimo, kako prav tisti, ki nas zatirajo, složno nastopajo za svoje koristi? S složnim in

načrtnim delom si pripravljajo bogato žetev, medtem ko se mi, njihove žrtve, gledamo med seboj neprijazno in sovražno, namesto da bi ponudili roko vsem svojim sotrupinom in šli z njimi tudi složno v borbo za lastno boljšo prihodnost.

Za bodoče MATERE

Nega in prehrana dojenčka

Teško je naše kmetijske žene in matere naučiti in jim dopovedati, da se otroka ne sme povijati tako, da so roke in noge utesnjene v plenice in trdo povite s povojem. Čimbolj na trdo je otrok povit, bolj se mati postavi, kako ga zna povijati!

Povojev za otroka ne rabimo, pač pa dovolj velike pleničke, ki morajo biti rezane v obliki kvadrata, v katere se otroka obleče. Otrok naj bo tako oblečen že od prvega dne, da se lahko prosto giblje z rokami in nogami, ker le takšen otrok nam bo uspeval in se nemoteno razvijal. Kamor koli pogledamo, vidimo, da je v naravi povsod tako. Če rastlino utesnimo, jo oviramo v rasti, nam zaostaja in ne uspeva. Prav tako je pri dojenčku.

Le zamislimo se malo v položaj otroka, ki ga je mati povezala in zvezala s povojem, stisnila roke in noge tesno k telesu in ga pustila tako, mogoče celo dopoldne. Plenice se mu namočijo do vratu, kožo razjede otrokova voda, gube plenice ga tišči in ovirajo obtok krvi, skratka, mati ga je prisilila v najbolj nezdrav položaj, iz katerega si ne more pomagati, ker njegov obupen jok mati ne razume in misli, da je bolan. Taka mati navadno pripoveduje: otrok mi tako mirno spi, če ga povijem, drugače pa se plaši z rokami in praska po obrazu. To ni nobeno opravičilo. Seveda, pri miru mora biti, saj je zvezan. Z rokami pa se otrok nič ne plaši, le giblje in premika se, kakor to delamo odrasli v spanju. Zakaj pa bi moral ravno otrok obležati, kakor ga položimo. Pustimo mu svobodno, naj si pri spanju izbere položaj, kakor se mu ljubi. Noh, te je treba pa postriči. Vraže so to, da se ne sme rezati nohtov s škarjami, ampak jih pogristi z zobmi, ker bi sicer otrok kradel! Otroku nohti hitro rastejo, ker si jih z de-

lom ne obrabi, zato mu jih moramo rezati s škarjami vsak teden, ker se sicer praska.

Večina nevednih mater pa vzdihne: kakšen pa bo otrok, če ga ne bom povijala, saj bo imel vse krive noge! Malokatera pa pomisli, zakaj ima na primer sosedov otrok krive noge, ko ga je mati povijala do enega leta starosti. Če ima otrok, ko shodi, ukrivljene noge, je temu vzrok bolezen, ki se imenuje angleška bolezen ali Rhachitis. Kostni so ostale mehke in niso dovolj trdne, da bi vzdržale težo telesa. Vzrok temu ni povijanje, temveč napačna umetna prehrana, nepravilna nega in vlažno stanovanje. Mati lahko otroka še tako trdno povija in mu s povoji ravna noge, če nima dovolj trdih kosti, bo imel krive noge.

Kako pa bomo pravilno oblekle našega dojenčka? Za to rabimo dve srajčki in dve plenički. Na kožo oblečemo tanko platneno srajčko, povrh pa debelejšo flanelasto ali pleteno. Eno pleničko zložimo v obliki trikota (kakor ruto za na glavo), na njo položimo otroka, vrhnja vogala ovijemo otroku okoli trebuha pod hrbet, levega v levo smer, desnega pa v desno. Iz druge plenice napravimo pas (najprej jo zložimo v trikotno obliko in jo še dvakrat preganemo), ki ga položimo na trebuh, ovijemo, na hrbtu pa prekrizamo. Konca prve pleničke, ki segata ob nogah, zavijemo med noge in ju na vsaki strani ob trebuhu nad nogami s konci pasa z vozlom zavežemo. Tako je otrok oblečen s pleničkami v hlačke, v katerih se lahko prosto giblje in brca, pa se ne razgali. Če je potrebno, še zavijemo otroka v flanelo, odevico pa na vsaki strani s traki privežemo na posteljico ali košaro, da jo ne zbrca z nogami.

Marsikateri otrok, ki je že navajen povijanja s povoji, prve dni ne spi, če ga oble-

čemo na opisani način, ker je pač navajen in čuti spremembo. Otroka lahko navadiš na vse dobro in vse slabo. Mati je tista, ki naj dela z razumom in mora vedeti, kaj otroku koristi, in kaj mu škoduje.

—ža.

● Trajnice kot gladijole, dalije, skratka vse tiste cvetlice, ki imajo v zemlji čebulo, izkopljemo in odrežemo steblo za kakšen pedenj iznad čebule. Nato spravimo čebule in gomolje v klet, kjer bodo prezimile. Pazimo pa, da prostor ne bo preveč vlažen, toplota pa se tudi ne sme preveč menjati. Dobro je, če jih v kleti pokrijemo s peskom.

● Pozno karfijolo izkopljemo in jo na gosto posadimo v zemljo v kleti ali pa v mrzlo gredo. Klet ne sme biti preveč topla, niti vlažna, ker potem nastopi gniloba. To velja seveda v prvi vrsti za cvetačo (karfijolo), ki je že začela poganjati cvetne glavice. Če radi mraza ni izgleda, da bi ostale rastline, ki še niso pognale začetkov cvetnih glav, pustili zunaj, jih na isti način presadimo v klet ali na mrzlo gredo, ker bodo tudi pozneje napravile cvet, ki bo sicer nekoliko slabši.

● Zelje lahko prezimimo tudi na prostem. Glave s koreninami vred izrujemo in presadimo v kakšen kotic vrta za pol pediti narazen. Čez glave napravimo primerno ogrodje in pokrijemo vse skupaj s slamo in nekaj zemlje. Ne pozabite pri tem tudi na odprtino, da se zelje v slučaju potrebe lahko prezrači. Ko nastopi večji mraz, pokrijemo na ta način spravljen zelje z novim slojem zemlje. V kleti se da prezimiti zelje v glavah, če ni preveč vlažna in pretopla.

● Endivija lahko prezimi na isti način kot zelje, lahko pa jo pustimo na prostem kjer je bila in jo pokrijemo na isti način kot smo zgoraj omenili za zelje. Po zadnjem načinu jo za uporabo pozimi težje dobimo iz zemlje, ohrani pa se najbolj sveža. V kleti prezimujemo endivijo v vlažnem pesku ali zemlji. Najvažnejše pri tem je, da klet pač ni pretopla in preveč vlažna, ker nam na ta način zgine že pred koncem leta.

● Korenje, peteršilj in pasternak prezimimo v kleti ali v podpisnicah. Pri podpisnicah pazimo na odprtine, da se lahko vrši tudi zračenje! Sploh pa je pri vseh vrstah podpisnic in za vso zelenjavo važno zračenje in enakomerna nizka toplota, ki je še nekoliko nižja kot v kleti čez zimo.

● Radič zložimo v vlažen pesek, v obliki (stožca) visokih kupčkov, tako da gledajo glavice korenin nazven. Bledo-rdečkasta solata (listje) se bo lahko rezala potem skozi vso zimo.

Kisla juha

Ob kolinah lahko napraviš prav dobro kislo juho. Svežo svinjsko glavo (pač po potrebi!) kuhaj (mast oberi!) v slani in okisani vodi. Prideni korenček, koren peteršiljčka, malo zelene, lovorjev list in nekaj zrn celega popra. Meso pusti vreti dve uri. Ko je mehko, ga vzemi iz juhe, odstrani kosti in ga zreži na kocke. V mrzli vodi ($\frac{1}{8}$ l) izžvrkljaj dve žlici moke in vlij med mešanjem v juho. Juha naj vre še 10 minut. Če hočeš, juho precedi, dodaj meso, ki še naj prevre; daj jo na mizo h krompirju v kosih.

Jota

je zelo okusna in priprosta jed, ki se pripravi na tale način: Vzemi $\frac{1}{2}$ l svežega izlučenega fižola (starega pa nekaj manj!) in ga mehko skuhaj. Ko je dobro prevrel, moraš najprej odлити vodo. Posebej kuhaj na kocke zrezan krompir. Prav tako tudi $\frac{1}{2}$ kg kislega zelja. Ko je vse kuhano, pridene fižolu, napravi svetlo prežganje, osoli, popraj in dodaj še lovorjev listič. Vse skupaj naj še prevre in jed je gotova.

Za vse žene in dekleta! Zakaj kupujete drage kuharske knjige, ko pa dobite za deset dinarjev zbirko preizkušenih receptov, ki jih je spisala poklicna kuharica po lastnih dolgoletnih izkušajah? Razne juhe, navadne in pikantne omake, od navadne pečenke do najfinejše mesne specialitete, od navadne močnate jedi do najfinejše torte, razno pečivo za vse prilike, razne likerje in barske pijačen ter razne druge domače in tuje specialitete lahko okusno skuha po tej knjigi

vsaka žena in dekle! To vam jamči pisateljica knjige, ki je kuhala v prvovrstnih restavracijah in hotelih, in ki je prebrodila že pol sveta. Kuhajte po teh receptih in vaša družina bo z vašo kuho zadovoljna. Nakažite din 10.— na račun Poštne hranilnice št. 14.259 ali pa pošljite v znamkah na spodnji naslov in pošljem vam knjižico poštne prosto. Deziderij Mizerit, Zidani most št. 11.

PRAKTIČNI NASVETI

● **Madeži** od čaja se najlažje očistijo, če se drgnemo z drobno kuhinjsko soljo in nato sperejo z vodo.

● **S petrolejem** si najhitreje spravimo smolo iz rok.

● **Ozeblina** odpravimo ali vsaj ublažimo, če si napravimo redno vsak večer menjalne kopeli z mrzlo in toplo vodo, t. j., da držimo noge 2—3 minute v topli in nato 1 minuto v mrzli vodi. To ponavljamo 10 do 15 krat vsak večer.

● **Črne obleke**, ki so dobile od sedenja ali drgnjenja sijaj, skrtačimo z vodo, v kateri je razredčen salmijak, nato jih pa zlikamo.

● **Muhe**, ki postajajo v hladnih dnevih vedno bolj klavrne, pridno uničujemo. Z eno muho, ki jo v jeseni pokončate, uničite na tisoče muh.

● Če hočemo pecivo lepo zarumeneti, vrzimo v pečico, tik predno vzamemo iz nje pecivo, nekaj kristalnega sladkorja.

● Če mast pri razgrevanju poka, ji dodajmo ščepec moke.

*Ali ste
poravnali
naročnino!*

Razlaga tujih besed

● **Panika.** Ta beseda je grškega izvora. Ima več pomenov in sicer: poplah, groza, strah, strašna zmešnjava itd. Ker je pomen te besede svojstven in poseben, zato jo slišimo večinoma v zvezi z nezgodami, nesrečami in raznimi katastrofami. Če je n. pr. nastal požar, potem to vpliva na ljudi porazno, spravi jih iz uma in ne vedo, kaj bi začeli. Divjajo okrog in kričijo brez premisleka. Takšne zmešnjave označujemo z besedo: panika. — V vojnem času, zlasti v novodobnih vojnah, ko so prizadeti tudi ljudje v zaledju, posebno ob priliki letalskih napadov, je panika vsakdanji pojav. Razdejanje, ki nastopi po bombardiranju mest in večjih naselbin, spravi ljudi v obup. V takšnih prilikah nastane panika. — Če so vojaki na fronti nenadoma in nepričakovano obkoljeni, tudi nastane panika, ker nihče ne ve, kaj bi počel. — Tudi v poslovnem življenju je panika znan pojav. Če je n. pr. na borzi, kjer trgujejo z blagom in valutami (tujim denarjem) na veliko, tečaj nenadoma padel in so veletrgovci ali bankirji veliko izgubili, nastane med njimi panika.

● **Konfident** je latinska beseda in ima tale pomen: zaupnik, policijski uvađuh ali agent. Tisti, ki ima svojega zaupnika, ki ga po naročilu obvešča o vseh mogočih stvareh, imenujemo konfidenta. Največkrat pa so konfidenti v službi policije, to so agenti, ki po njenih navodilih zbirajo razna poročila in informacije. — Poznamo pa še druge konfidente, ki so nekaki zaupniki oblasti, največkrat policije. Ti ljudje so zato plačani ali pa opravljajo svoj posel iz svojega hotenja ali pa prepričanja. Konfidentov se poslužujejo policijske oblasti po vseh državah in so jim seveda dobrodošli, ker jih obveščajo o stvareh in dogodkih, ki bi jih policija drugače ne mogla dobiti. Ti ljudje se pojavljajo na vlakih, v gostilnah, na cesti in povsod, kjer lahko nastavlajo ušesa. Napeljejo razgovor, vprašujejo, se čudijo, udrihajo in robantijo — pri vsem pa zasledujejo samo svo cilj — čim več slišati in zvedeti. — Kadar je konfident v službi javne varnosti ali v stvareh, ki so v interesu ljudstva ali poštenja, potem so ti ljudje na mestu, vredni priznanja in upoštevanja. Drugače pa je, če so le običajni ovaduhi, ki stremijo samo za tem, kako bi se nad tem ali onim znesli, kako bi mu škodovali ali pa ga uničili kot svojega osebnega ali političnega nasprotnika. Takšni konfidenti — zgolj ovaduhi — pa ne zaslužijo dobrega imena.

Mežnar Brkljač

V kuhinji se je mudila njegova žena, ki je pripravljala pomije za prašiče. Radovedna ga je vprašala, kako je shranil krače in če je bilo dovolj posode. Odgovoril je, da je vse lepo uredil, le ena je silila iz koša, ki jo je vzel in prinesel za večerjo. Žena je zadovoljno prikimala in delala svojo pot naprej.

Pri večerji so še obravnavali dogodke romanja, pripovedovali novice, ki so jih prinesli iz vseh krajev darovalci in častilci sv. Antona.

Naslednji dan je potekel kakor po navadi. Brkljač je imel še samo eno opravilo in sicer je moral še odpraviti župniku mašna oblačila.

Sem od Sv. Miklavža je vlekel močan in topel jug, ledena skorja je začela popuščati in pot, ki je bila poprej suha in trda, se je popolnoma pokvarila. Toda Brkljač se je odločil za pot in zato tudi ni pomišljal na spremembo vremena. Pripravil si je škornje in je temeljito namažal z mastjo usnje in podplate, da bi bolj vzdržali v mokroti. S seboj je vzel še težko romarsko palico, culo z mašniškim oblačilom je vrgel preko ramen in jo mahnil proti župni cerkvi.

Spotoma se je oglašal pri znancih, da bi si nabral novic, po katerih so ga povsod povpraševali. Čeprav jim ni bil najbolj pri srcu, so ga tu in tam povabili na majoliko jabolčnika, ker so tudi od njega radi kaj poizvedeli. Posebno pa sedaj, ko je pravkar minilo romanje. Prav za prav pa je bil Brkljač pripravljen na vse. Nobena stvar ga ni zadržala, in ničesar se mu ni ustavilo. Vedno je imel dovolj za povedati, nikoli ni bil presit in pil je vedno rad, pa če je bilo tudi na tešče. Ljudje pa radi postrežejo, samo če imajo kaj, in to je znal Brkljač vedno izrabiti.

Najprej je seveda pripovedoval o romanju in o vseh dobrih in slabih straneh tega dne. Nato pa so ga ljudje povpraše-

vali, kako je kaj uspelo darovanje, koliko se je dobilo in podobne stvari.

Brkljač je o vsem, kar mu ni bilo pri srcu, prav na kratko končal, razgovor o drugih zadevah pa je na široko razvlekel. Z darili ni bil posebno zadovoljen. Včasih je bilo mnogo več. Sam ni vedel, ali je to krivda slabih časov, ali so se ljudje naveličali ali pa so se le morda toliko poslabšali, da za božje stvari niso več tako dovezetni. Kje so tisti časi, ko je bilo poleg suhega mesa še cele latvice srebrnih kron in goldinarjev?! Tega danes ni več, mesa pa je tudi mnogo manj. Vsega skupaj ne bo več kot za najnujnejše potrebe.

Ljudje so mu odgovarjali in mu po svoje pripovedovali, koliko so žrtvovali. Prav toliko dajejo, kot že deset in desetletja, pa čeprav ni nikjer zapisano in določeno.

Na vse jim je znal Brkljač odgovoriti. Domačini so še vedno darežljivi, to tudi sam dobro ve. Tuji obiskovalci in častilci sv. Antona pa so se močno poslabšali. Ni in ni več tistega, kar je nekdaj bilo. Svet se suče in tudi ljudje se spreminjajo. O slabih časih ni vredno govoriti, ker svoje dni ni bilo prav nič boljše kot je danes. To so čudni vzroki, ki jih ne more nihče pojasniti.

Ko je tako obral vse hiše, ki so stale v bližini poti in ko je po svoje razložil, kar ga je težilo, je opravil še pri domačem župniku zastran oblačila in se pozno večer vračal domov. Tudi v župnišču so ga pogostili in mu je pijača stopila v glavo in v noge. Tako je bilo vselej, kadar je šel z doma. Vedno se je vračal dobre volje, ker je bil zvest prijatelj božje kapljice.

Naslednji dan je še enkrat z mislimi obšel včerašnjo pot, hiše, ki jih je obiskal, ljudi in razgovore. Čudno se mu je pa le zdelo, da so ljudje za nekatere stvari tako radovedni.

(Dalje prihodnjič)

SREČA V VALOVIH

POVEST

»Je, oče. Polno bisago imam. Če bo kaj ostalo, prinesem domov, ali pa bom dala Zarji ali pa Manči.«

»Le pojdi in razveseli se, Nad. Veselje zelo koristi zdravju. Kdaj pa prideš nazaj, Nad?«

»Popoldan, proti večeru!«

»Le pridi, le! No, Nad, da ne boš prepozna!«

»Veš, oče...«

»Kaj, Nad?«

»Kako bi bilo lepo, če bi tudi ti šel z menoj.«

»Bi, rad bi šel. Morda bo kdaj drugič priložnost, ko bodo tudi starejši šli z otroci vred. Takrat bova pa midva skupaj hodila. Sedaj pa le pojdi, da ne zamudiš, Nad!«

»Srečno, oče. Na moje kure ne smeš pozabiti, da ne bodo revice lačne.«

»Ne bom pozabil, Nad. Le pojdi!«

Nadjica je še pomahala v slovo in odbrzela. Škrbič je nekaj časa molče gledal v zaprta vrata, ker je v očeh še vedno imel Nadjico. Lice se mu je počasi raztegnilo v topel smehljaj, iz grla pa se mu je izluščilo:

»Kri nikdar ne laže...«

6.

Z dvanajstimi leti je postala Nadjica Škrbičeva najboljša pomočnica. Odkar je končala ljudsko šolo, sta se z očetom še bolj tesno združila. Odslej sta skupaj delala, skupaj počivala in skupaj uživala vsakdanji kruh. Mileva je skoraj užaljeno tu in tam pripovedovala, češ: »Vidva pa sta najbrže sama na svetu; za mene se sploh ne zmenita!« Škrbič se je takrat narahlo nasmešnil, Nadjica pa je z otroško veselostjo zbežala k Milevi in jo toplo pogledala, meneč: »Saj si tudi ti, mama, in drugi ljudje — in zopet je zbežala k Mati, ki jo je pobožal po lepih laseh in jo mehko pogledal v njene krotke oči.

Bil je lep pomladni dan; v daljavi proti Somboru pa je že nalahno drhtela vročina. Škrbič in Nadjica sta prinesla delavcem, ki so okopavali koruzo, južino in nato po vrsti obšla vse parcele konoplje. Letošnje leto je ta koristna rastlina zopet kazala, da bo prinesla bogat pridelek, če ne bo kakšne toče ali drugih nesreč. Posamezne parcele

so še vedno kazale sledove nesrečne poplave pred trinajstimi leti, kar je Škrbiču vzbudilo zelo različne občutke. Nadjica je najbrž opazila Matino zamaknjenost in je z zvonkim glasom vzkliknila:

»Oče! Ne smeš biti slabe volje!«

»Nisem, Nad! Gledam takole... Poglej, Nad, tja proti gozdu in Donavi, poglej to zelenilo... Takole v mislih sem računal, koliko stotov bo dala letina, pa sem se zamislil...«

»Ne vem,« je dvomljivo odvrnila Nadjica in pogledala očeta v lice.

»Kaj, Nad, ali ne verjameš?«

»Čudno je zvenel tvoj glas: ne vem, nekaj te teži, oče.«

»Veš, Nad! Naj ti povem! Pred trinajstimi leti je bilo. Poglej, Nad, tisto valujoče korito. Tam je tekla pred trinajstimi leti besneča Donava, tam je...« Škrbiču je zadržtel glas, požrl je slino in zastrmel v tla. »Tam so, pri tistem grmiču, valovi zagrnil Ranka in... tvojo mamico, Nad,« je s težavo izgovoril in pogledal Nadjico v njene mile oči.

»Ne misli na to, oče. Minulo je in ne da se več popraviti. No, oče, ne bodi slabe volje. Mamica spi in oče... Glej, kako že valovi konoplja! Saj si ti mamica! Oče, ne bodi...«

»Ti moj dragi, Nad,« se je raznežil Škrbič in objel deklico okrog vratu, na pramenih njenih las pa sta mu padli dve debeli solzi sreče in žalosti hkrati.

»Ne smeš biti slabe volje, oče, če sem pri tebi in sploh nikdar. Ali ne boš, oče?«

»Saj nisem, Nad. Samo prevzelo me je. Drugače pa nisem, saj vidiš, da se smejem, ti moja deklica.«

»Veseli bodi, oče!« — je toplo dodala Nadjica in ga potegnila za roko. »Pojdiva, oče!«

Škrbič in Nadjica sta zavila proti gozdu, iz katerega je dehtelo cvetje, okrašeno s podobnim zelenilom, kakor široka polja konoplje.

»Zdaj pa bova malo pomagala pri okopavanju, Nad. Veliko je letos koruze in veliko okopavanja. Morava malo...«

»Da, oče!« je naglo prekinila Nadjica in živahno stopala po poljski stezi. »Kakšni

dve uri lahko pomagava, potem pa morava do večera še zelje presaditi in moje cvetke čakajo.«

»Če bova le zmogla vse poleg opravka pri živini.«

»O, bova že! Da, še nekaj. Skoraj bi pozabila. Dve koklji čakata. Do sedaj ni bilo dovolj jajc, danes pa jih morava nasaditi!«

»Vidiš, Nad,« se je smehljaj Škrbič in prijel za motiko. Kje bova pa začela?«

»Kar tukaj začniva, oče in skušajva ostale dohiteti.«

»Poskusiva, če bo šlo. Malo daleč so že, toda poskusiva.«

Nato sta krepko pritegnila motiki in skoraj mimogrede dohitela delavce, ki niso imeli tako hitrih rok kakor Mato in Nadjica. V dveh urah sta končala dolge štiri vrste, potem pa sta odšla domov. Do večera sta posadila še zelje, cvetlice in tudi na koklji nista pozabila. Iz konjskega hleva pa se je oglašala tudi že liska. Po opravku pri živini sta še zvečer nekaj časa kramljala z Milevo, čitala časopis, dokler ju ni premagal spanec.

Drugo jutro sta zopet zgodaj vstala in hitela na delo. Povsod sta se znašla. Najprej sta vsako stvar pretuhtala, potem pa sporazumno prišla za delo. Hitela sta od opravka do opravka in niti vedela nista, kdaj je zašlo sonce in kdaj je nastopil mrak.

Dnevi so minevali, Škrbič in Nadjica pa sta bila vedno vesela in zadovoljna. Minevali so tudi tedni in meseci, minulo je nekaj let, v Škrbičevi družini pa je še vedno kraljeval mir in zadovoljstvo. Nadjica je sedaj postala že odraslo dekle, ki je Škrbič v ničemer ni mogel zamenjati z Nadjo. Le lasje so bili pri Nadjici nekoliko še bolj svetli in kakor bi imela nekaj Rankovih črt na čelu.

Vročega poletnega večera, ko je večerna sapa prijetno hladila človeka, je Škrbič samoval pod kostanjem pred hišo in pričakoval Nadjice. Ura je bila že devet, toda Nadjice še ni bilo od Manče. Mati je bilo zelo dolg čas in čudno se mu je zdelo, da njegova deklica tako dolgo ne pride domov. Hotel je že stopiti v sobo, ko se je nenadoma nekdo izluščil iz teme kostanjevega drevoreda in stopil pred Škrbiča.

»Ti si, Nad?«

»Jaz, oče!«

»Dolgo te ni bilo, pa sem nameraval že v posteljo.«

»Ne zameri mi, oče. Že zgodaj sem šla od Manče, da bi čim prej prišla k tebi, pa sem... več oče..., saj mi ne boš štel v zlo, nisem

si vedela pomagati, zato sem prišla tako pozno.«

»No, no, Nad, kar povej. Kaj bi zameril! Vidim, da si nekam razburjena in čudno živahna. Le povej, Nad, kar si doživela.«

»Veš, oče!...«

Nadjica se je vgriznila v prst, v lice pa ji je planila rdečica, ki jo je Mato opazil tudi v mraku.

»Saj ne vem, kaj mi je. Tako čudno mi je pri srcu, da bi objela ves svet, najbolj pa tebe, oče.«

Nadjica je po zadnjih besedah kar planila na Škrbiča in ga objela okrog vratu, da mu je zaškripalo v kosteh.

Veš... Ah... skoraj ne morem povedati. Šla sem od Manče, pa me je spotoma dohitel Mandičev Rajko. Ali boš hud, oče?« — ga je zaskrbljeno vprašala in ga oprostila tesnega objema. »Ne smeš mi šteti v zlo, oče. Nekaj časa sva se z Rajkom sprehajala in govorila o konoplji, o cvetju, gledala sva drug drugega, nato pa me je Rajko poljubil...«

Nastal je molk. Nadjica je vprašujoče pogledala v očeta, ki je molčal in prav tako vprašujoče strmel v svojo deklico.

»Nisem mogla drugače, oče. Neka sila me je potegnila k Rajku. Tako toplo mi je bilo pri srcu, ko me je poljubil, in jaz sem mu — vrnila poljub in ga objela okrog vratu kakor malo prej tebe.«

Škrbič in Nadjica sta zopet zastrmela drug v drugega, v njunih dušah pa je drhtela dvojna ljubezen, tiha sreča in Škrbičeva kri. Narahlo je stopil Mato korak bliže k Nadjici, jo pobožal z obema rokama po mehkih laseh in jo poljubil na čelo. Tiho in nežno je šepnil:

»Jaz ti želim srečo, Nad...«

Nadjica je nato planila in se obesila očetu okrog vratu. Vse njegovo zgubano lice je obsula s poljubi. V tiho noč so pritajeno drhtele Nadjicine besede:

»Ti, moj oče!...«

7.

Kostanjev drevored v Bezdanu je bil tiste dni okrašen kakor že dolgo ne. Veliki beli grozdasti cvetovi so se tako ponosno zibali med velikim zelenim listjem, da je vsakemu sprehajalcu obstal pogled v širokih kostanjegovih kronah, ki so pošiljale cvetni vonj daleč v okolico. Pred sedemnajstimi leti sta šla tod, skozi tihi mrak, Ranko in Nadja; danes po sedemnajstih letih, pa je topla pomlad okrasila to skrivnostno pot s cvetjem, ki je s svojo lepoto oznanjalo krepkost,

kakršna se lahko najde samo v zdravi in mladi duši.

Nadjica je danes postala Nadja. Ves Škrbičev dom je slavil po sedemnajstih letih preizkušnje praznik zmage, v katero je Mato tako odločno in trdovratno veroval.

Ze dolgo ni videl Bezdan takšne gostije. Nihče od vaščanov daleč na okoli ni še videl takšne neveste, kakršna je danes šla skozi vas. Skromna, toda dostojanstvena je bila njena pot; skromna, toda lepa in nenadkriljiva je bila nevesta, ki je dobila danes za moža Maričevega Rajka. Prav tako skromno in dostojanstveno je korakal poleg Nadje Rajko, po vseh bezdanskih travnikih pa so cvetele rože in tekmovala s kostanjevim drevoredom.

Po poročnem obredu se je številna množica gostov vračala skozi drevored proti Škrbičevemu domu. Cvetje je tedaj še močnejše prišlo do izraza, ko je med akordi ciganskih vijolin stopala Nadja poleg svojega dragega. Cvetje se je premikalo med cvetjem, Škrbičeva siva glava pa je med množico nosila znamenje svojega rodu. Matino zgubano lice je oznanjalo že marsikatero trpljenje in marsikatero radost, toda takšne radosti njegova duša še ni doživela. Sveže oči so se mu upirale v kostanjevo cvetje in zopet prehajale na Nadjo in Rajka. Vsa njegova notranjost pa je govorila:

— Kri Škrbičev je zmagala! Kri ni voda, niti vino; kri je samo kri! Kri Škrbičev je... —

Nenadoma se mu je misel ustavila, ker ga je poklicala Nadja tako mehko, da mu je zastal dih. V oči so mu stopile solze veselja, ustnici pa sta mu drhteli...

»Kaj je, Nadja?«

»Si vesel, moj oče? Ali me imaš kaj rad? Rajko pravi, da si nekam zamaknjen.«

»Vesel sem dete! Oh, Rajko, tudi ti bodi vesel! Vsi bodimo veseli! Pojdi draga deklica moja, pojdi Rajko, naj se veseli vsa vas; ves Bezdan naj čuti, da je Škrbičeva kri zmagala!« je dodal tiho.

»Cigani!« je vzkliknil Mato Škrbič. »Igrajte, naj se veselijo ljudje, igrajte, cigani!«

Nadja in Rajko sta se za trenutek zagledala v očeta, ki je bil najživahnejši med vsemi, nato pa ga je Nadja prijela za roko in mu narahlo zašepetala:

»Utrudil se boš, oče! Preveč si vesel; bojim se, da zbolíš, oče!«

»Ne boj se, Nadja! Kri je zmagala, zato moram biti vesel, saj sem zadostil svoji življenjski nalogi. Veseli se, Rajko, poj, Nadja, ti srečna nevesta, poj!«

Rajko in Nadja sta prijela očeta pod pazduho in se z njim vred smehljala v sreči.

Ciganska pesem je pela, pela... in se zvijala v poskočnih in valujočih akordih. Gosti so prihajali sem od drevoreda in polnili obsežno Škrbičovo hišo, cigani pa so pred vrati igrali, kakor da bi resnično hoteli priklicati vsem gostom novega duha in novega življenja. Lok je drhteče bežal po strunah, ki so pele, pele... pesem Škrbičevi krvi...

Nekaj tednov po svatbi je Mato Škrbič legel. V njegovem obrazu ni bilo bolečine, ko je zadnjič vrgel pogled na Nadjo in Rajka. V smrtni uri je bilo njegovo lice nadahnjeno s toplim smehljajem. Z levico je z zadnjimi močmi stiskal Nadjino levico, desnica pa je držala Rajkovo desnico. Mato Škrbič je še enkrat toplo pogledal Nadjo in Rajka in komaj slišno izustil:

»Kri je zmagala...«

Mato Škrbič je nato umrl. Za vse njegovo trpljenje mu je narava prihranila sladko smrt ob Nadji in Rajku, ki bosta ponesla Škrbičovo kri v novo življenje. Narava je bila dobra.

Kljub temu pa Matu ni bilo dano, da bi videl Nadjinega sina, ki je prišel na svet kmalu po njegovi smrti. Prišel je sin iz zdrave Škrbičeve krvi, ki naj bo nov klicar v Bački, nov glasnik lepot in vere v pravico, ki je in bo večno živela v Škrbičevi krvi.

(Konec)

Josef Knap:

PUSZTA

roman

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil prof. Janko Liška — Ilustriral F. Bilkovský
(Nadaljevanje)

10.

»Podgane začenjajo zapuščati ladjo... Staro Boutrad namreč... Z njo gre v vsem navzdol.« Učitelj Kamenik je bil že predpočitniške volje. »Najprej Šimonova ciganka, zdaj jaz.«

Snopkova ga je pogledala. A seveda, v nekoliko dneh bo konec šolskega leta.

»Se že napravljate na pot, na počitnice...«

»Tako je, že zavijam tisto malo, kar imam.«

»In nas se dva meseca niti ne spomnite, jasno. Česa neki bi se le spominjali.«

»No, saj vendar,« ji je odgovoril, »nekoga se imam vzrok...«

»Tak?«

»Vprav vas.«

»Mene?«

Roke, ki so ji doslej počivale, so začele ta hip trebiti med zobmi na grabljah ove-

le ostanke detelje in travnih bilk. Kamenik je sedel njej nasproti na nasipu ob jarku. Spravljala je deteljo za prilast, ko je šel v predvečerni soparici nekam proti Šomu. Ustavil se je, se začel pogovarjati in kmalu sedel.

»Preveč je že suše, je obrnila pogovor in si potisnila lase s čela nazaj. »Detelja kar gine, kmalu se je ne bo več splačalo pobirati. Na tej zemlji vse zgori, ne?«

»Zgori,« je pritrdil.

Bil bi ji pritrdil, čeprav bi lagala, a imela je prav. Poletje je bilo žgoče kakor ogenj. Včasih je na sprehodu dospel do šomskega ali kozinskega pašnika, tam je obstal in gledal. Vzvodi pašniških studencev so štrleli nad prostrano planjavo, ožgano ko strnišče.

»Tak, začnejo se vam že počitnice.« Dobro si poglej njegove lase, si je rekla v duhu, drug veter bo pihal po njih, kakor tod po tvojih, dekle. Mogoče bo prestav-

ljen in se sploh ne povrne. »Se veselite, kaj?«

»Počitnice so pač počitnice.« Sedel je, objemajoč z rokami koleno in malo sklonjen naprej. Ko se je smejal, so mu oči sijale. Bil je mogoče nekoliko mlajši kot ona. »Kaj pa vi?«

»Ščasoma prirastemu sem, kaj hočete.«

»Če bi ne bila poročena, bi vas vzel kam s seboj.«

Prišlo ji je na misel, da bi mu zdajle, na tem kraju, ta hip rekla: Vi! Vi propadate tu bolj ko kdor koli drug. Pa se je namesto tega samo zasmejala. »Če bi bila neporočena! Pač nisem!«

Žetev se je začela, še preden je odšel, taka vročina in suša je bila. Nizka pšenica z dolgimi resami, ki so jo tod sejali, ker ni šla v bil toliko, je že nekaj časa bolj hirala in se sušila, ko pa zorela; ni obetala dati več kot seme. Že od začetka maja ni in ni hotelo deževati. V jarem žitu se je bohotil oset, v Malinovem najbolj. Nedvomno si je bil Malina mislil, da taka ravna, črna zemlja obrodi, ne da bi ji pokazal gnoja; imel je hlev brez živine, ko da bi bil pripravljen za ples — ali, kako neki si je to sploh predstavljal? Pravili so mu takoj: gnoja, gnoja. Ravno tak vrag, taka zemlja ga hoče dvojno. Ne pa nič. Zdaj se je prepričal. Zrastel je le oset in smetljivec.

Za strojem ni vezal, znosil je vse na kup in podžgal. Kaj naj sicer počne s prazno slamo? Rusinska očesa so zavistno gledala samopašnost plamenov. Če se že ni splačalo zavrteti mlatilnico, bi jo vsaj živini bilo vredno polagati. A on je bil velikopotezen, vzel je enostavno vžigalico in podkuril.

Pri Snopkovih jih je bilo ob žetvi za dve roki več. Jan, Tonkov brat, učiteljiščnik. Že teden dni so govorili v hiši samo o tem, kdaj se pripelje; ta dan je Tonek prenehal zvažati pšenico in se mu popejljal naproti na boutradsko postajališče. Vlak je že prispel. Nekoč sta se prav tako spuščali zapornici, se je spominjal; takrat se mu je mudilo po batjevskega zdravnika in se je srečno izteklo. Toda pozneje je fantek vendarle umrl.

Jan je prispel. Pustila sta voziti konja v koraku in se pogovarjala vse križem.

Tak, tako se tu prav za prav imajo? Kako je doma, pri Vojtehu?«

»Moral bi biti že med nami,« položil hipoma Tonek roko na Janovo ramo. Med nami, naseljenci. Da bi bil že učitelj in bi zaprosil sem! Veš, tu je grozno potreben vsak človek, ki ne prihaja sem z rožnatimi naočniki.«

»Ni tako, kot so si vsi slikali, kaj?«

»Ni tako, fant, in čas se nagiba venomer na slabše. Moral bi biti že z nami.«

Jane je nekaj odgovoril, samo da je odgovoril. Dospela sta. Na vrata se je bilo obesilo nekoliko pšeničnih stebelc, so že zvažali, preden se je pripeljal. Oče mu je šel naproti počasi, kakor da bi hotel povedati, da je za pozdrav časa dovolj; tako je pač bila njegova navada. Glej Nanko, kakor ciganka, ko da bi postajala čedalje mlajša; z mčci, ki jih je spodaj popraskalo strnišče. »To je bilo čakanja nate,« je rekla, »čeprav te še ni bilo, te je bila izbica že polna.« Videl je, da ga imajo tu zares radi, drug bolj od drugega; da je, ko se ga dotikajo, kakor bi se dotikali drugega brega.

Najprej je pojužinal in šele potem si je temeljito ogledal sobo in izbico. Ko so mu pozneje pravili, da se Nanka tu ne more in ne more privaditi, se je ozrl nanjo in še enkrat okoli sebe in nato ven skozi okno. Ni ji trebalo spregovoriti, bila sta istih misli. Čakalnica, je bil njegov prvi vtis, ki se mu je vtisnil že na ulici med ravnima, golima vrstama stavb, pravokotno razvrščenih kakor s črtalom. Isti občutek ima tudi zdaj v hiši čakalnica, bolje ne bi mogel povedati. Čakalnica na nekaj, kar šele bo. Vse je hladno in novo kakor v čakalnici. No, mogoče bo ščasoma drugače.

Nekoč pod večer, po delu, je vse to pretresal z očetom; ujel se je v njegovo premissljevanje ko muha v pajčevino.

»Kako prav za prav si misliš, da so nekoč nastajale vasi... dokler so namreč še nastajale.«

»Očitno pri utrdbah, pri cerkvah... točno pa ne vem... Menim, da tega ni v knjigah.«

»Nedvomno počasi,« je ugibal oče, »počasi, v prsti in v trpljenju.«

»Jasno.« Prišla mu je misel: nič trajnega ne vznikne lahko kakor mehurček. Ozrl se je na pot, tam je šla Polana Ivaninova. Moral je očeta prekiniti, preden je zginila. »Čigava je onale?«

Ali oče je odpravil prej to, kar se mu je zdelo važnejše. »To, kar delamo zdaj tu mi, potrebuje časa, da se uleže. Jabolk tudi ne ješ naravnost z dreves. Na posameznosti se sčasoma pozabi in tu bo vas z ravnimi vrstami stavb.« Dekle je medtem zginilo. »Tista je nekega Rusina,« je pojasnil.

Lasje. Jan je občutil, da bi od takih las moralo biti svetlo tudi zvečer.

Nato se je začel razgovarjati z Nanko, ki je stala v vratih in zrla večerno zarjo. Nebo nad obzorjem je pokrivala posebna, čisto tanka proga oblakov. Samo pod snegom in zdaj je videti pokrajina v vsej svoji mogočni širini.

Tonek si je požvižgaval pri konjih. Trenutek so ga ostali poslušali. Ne, tu je bilo vse divje žalostno, novo, žalostno in široko. Vse. Tuja dežela, nižina. In še to, da jim je tu umrlo dete... Ko ni bilo več deteta sredi njih, so se razhajali vsak po svojih poteh, največ Tonek.

Družil se je z Vichom, čeprav sta bila navadno dogovorjena, kdo bo dalj časa molčal. Ali kaj bi drugo, če si videl, kako se Vicha drže nezgode; še nekoliko bolj ko kogar koli drugega. Kaj si mogel, kakor to videti in molčati. Še pred žetvijo so v tovarni pohiteli z opominom za drugi obrok (tretjino) za traktor. Koliko dni je Vicha neznošno bolela glava! Pomladi je posejal 15 stotov ovsu, pa je kazalo, da bo spravil približno toliko plev. Kadar se je malo zazrl po brezkončni ravnini, je občutil na temenu bolečino, ko da bi imel iobanjo križem zdretano in bi nekateri šivi začeli popuščati. Spomnil se je, da bi mu Vlasta posodila denar, če bi le omenil. Ali šlo je za drugo. Šlo je za vero vase, posojilo pa tega ne bi spremenilo.

Nato je nekega dne odpeljal traktor v Berehovo, da bi se pravočasno ognil rubežni in dražbi. »Ni največja nesreča, ki te lahko doleti, če prideš ob traktor,« mu je lajšal izgubo Tonek. »Ne rečem, če bi prišel ob plug. To bi bilo huje.« Trak-

tor... No da, nekaj je v vsaki neumni modrosti tvojega bližnjega.

Bil je takšen, da se je nato nekaj časa sramoval med ljudi, da bi ne uživali, da mu ni uspelo s traktorjem. Toda vsak je imel kaj, kar se je skratka in najbolje dalo imenovati beda. Po pasji žetvi so začeli biti vsi enaki, skoraj brez razlike. Dobro opazuj, če se še s čim ločimo od Rusinov, so govorili učiteljsčniku moravski in češki obrazi, ki se jim je venomer bolj poznalo, da jih oblikuje nekaj skupnega. V očeh jim je bilo nekaj udanemu lesku podobnega; poznalo se jim je, da postajajo venomer bolj jalovi in topi.

Govorilo se je, da že pri več hišah pečejo koruzni kruh, da dajejo otrokom sončnična semena, da ne bi šlo tako hitro po peki. Kradli so krompir z njiv... Dobro glej, učiteljsčnik, kako nastaja vas, so mu govorili njihovi obrazi.

Našli so se Madžari, ki so nekaterim prodali na dolg živinče ali kako orodje: zaupljivo, na lice. Vytlačil je po naključju spil z nekim Kozsikom iz Haranglába vrč piva. Nekoliko besed sta se razumela, sicer pa se dogovarjala na vse mogoče načine. Nekoč pod večer je Vytlačil v Haranglábu povprašal, kje biva, in prišel za njim. Trenutek je postal na dvorišču pri koruznjaku, ni in ni mu hotelo iz ust. Ko ga je povabil Madžar v hišo, je pohvalil koruznjak in odšel. Toda sledeče dni je spet vohal za Kozsikom in ko sta se srečala, ga je vprašal, če bi mu posodil dva stotaka.

Madžar ga je pogledal in si je pustil ponoviti. No, da, saj to ni taka reč: posoditi dve sto kron. Za pičlih nekoliko tednov. Samo da bi zaradi dveh stotakov ne prišlo do rubežni... Še trenutek, ko da

bi Kozsik ne razumel. Vmes je pač še to, da jih sem sploh ni bilo treba, ker je ta kraj madžarski, za Madžare, pa se je natrpalo tujcev ko gosenic. Toda vsiljivci so bili zdaj v sili kakor tale izmed njih, reveži v svojem gladnem počenjanju, drugače se to ni dalo imenovati... Sicer pa je dejstvo, da so pač tu, v njihovi bližini, da se ubijajo z isto zemljo in pod enakimi eksekucijami. Vrnila sta se h Kozsikovi hiši in mož je prinesel iz sobe dva zelena bankovca, ne da bi zahteval zadolžnico. Tu sta dva stotaka.

Sila jim je jemala sram in niso si skušali posojati samo v Haranglábu, temveč so našli tudi dalj naokrog: v Boutrad, v Hetin, v Šom. Tisti, ki niso dobili, ali pa ne toliko, kolikor so želeli, so iz zavisti druge obrekovali. Res da so imeli tudi doslej med sabo spore, toda le iz trenutne razvnetosti. Zdaj pa so segali globlje, so vražili so se globlje.

Začejali so se zavedati, da še ne poznajo križev svojih preteklosti, in zato so se drug drugega kaj radi blatili s sumničeni; bili so pripravljani o prejšnjem življenju verjeti najhujše. Čemu je prav za prav tu Vytlačil? Kdo ve, kaj je bil doma Šimon? Dobej se je tam nekje pri njih, pri Volovski, vlačil z ženo, ki je zastrupila svojega moža in sedela zato doslej v ječi. Meni nič tebi nič niso imeli Plakoševi otroci bolnih oči, a o tem, kje sta vzela Ivanin in Ivaninova denar, da sta mogla za kolonista, se javno ni dalo govoriti. Tujska legija, se je hihetal Šimon, če mu je kdo kaj namignil.

Proti Malini pa so bili vsi skupaj, razen Šimona in učitelja, ki sta bila njegova tovariša. Pravili so tej zemlji: še si sila divja, še se nočeš udati, še mora biti zdaj pa zdaj po tvojem, toda postaneš krotka, le čaj, boš videla. On se pa z njo ni mnogo ukvarjal. Drugi so se ubijali, on pa je hodil s puško na lov. Med Rusini se je šepetalo, da mu je zaradi tistega požara Bilej začaral polje, da se je samo zaradi tega napotil domov na Vrhovino k neki staruhi, da bi mu svetovala kaj zanesljivega. Skratka: Malina je imel slabo letino. Toda drugi tudi. Ali vsaj ne dosti boljše. Niso mu mogli odpustiti, da tudi na njihovih poljih skoraj ni obrodilo, ka-

kor na njegovem. A on se vrh vsega ni niti tožil!

O njem je prišlo na dan, da je bil pomočnik nekega veleposestnika in da se mu je vsilil za družnika. Vse so vedeli: tisti veleposestnik je bil nekoč kočijaž, a se je preselil v Ameriko in tam barantal z živino; napravil si je denarja ko smeti. Nekje se je spoznal z Malino in skupaj sta kupila posestvo, tu nekje blizu. Kmalu je vlekkel s posestnikovo ženo, nato pa s hčerko, ki je prav takrat doraščala, nazadnje pa jih je okradel in jih vse spravil na kant. Zato ga je veleposestnik spodil.

Pri kozarčku mu je Šimon natrosil, kaj vse se o njem govori.

»Kar verjemi,« mu je priporočil govorice Malina pol resno, pol veselo, ni pa pristavil ničesar več, da se je dalo misliti tako ali tako. Obrnil je pogovor takoj drugam. »Če bi bila spet ciganka tu, da bi ji napil. Moral bi si spet poiskati kako ciganko v hišo, jo imeti v kurzu, jo civilizirati.«

Toda Šimon je bil nekako spremenjen.

»Molči rajši, bila je od vsega na pusti najboljše.«

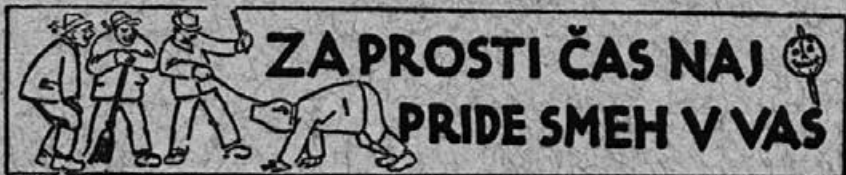
11.

Ko se je spet pojavil učitelj Kamenik, so že pripravljali polja za setev. Niti pisal ni, da bi se pripeljali ponj na postajališče. Opazili so, da se vleče od Boutradi nekdo s kovčgom, da nanj zdaj pa zdaj seda. Nanka se je za hip zagledala v smer proti njemu. »Učitelj je!« in dotaknila se je z rokama las, ko da bi si jih hotela malo skodrati.

Blizu tam so delali Vakarov in Fabianovi in je najprej posedel na kovčegu pred njimi. Nato je vstal, stopil nekoliko desetih metrov dalje in spustil svoje breme na pot pred Snopkovimi. Zleknil se je, da bi si naravnal križ. Trenutek se ni odločil, nato pa je preskočil jarek in ponudil roko najprej Nanki.

»Saj imam blatne prste,« je hitro umaknila roko. (Dalje prihodnjič)

ZA PROSTI ČAS NAJ PRIDE SMEH V VAS

Odkrita ljubezen

V samostanu so imeli še postaranega vratarja, ki je bil silno pobožen in svet mož. Vsi so ga imeli radi in lahko si mislite, kako se je začudil pater, ki je nekoč ponoči šel mimo njegove spalnice in zaslišal besede: »Marjetica, še en poljubček, potem boš šla pa spat!«

Pater je radoveden čakal pred vrati, kaj bo, in ko ni nič pričakal, je odšel in naslednji dan vso zgodbo povedal priorju, kakor se imenuje predstojnik samostana.

Naslednji večer, ko je vratar šel h počitku, so se zbrali nekateri patri s priorjem na čelu pred vrati, vsi radovedni, kaj bo. — In res; prav razločno so lahko slišali besede: »Marjetica, še en poljubček, potem boš šla pa spat!« — Prior se je ves nestrpen hitro sklonil ter pogledal skozi ključavnico: — Vrtar je ležal na postelji in v eni roki držal zelenko z žganjem — Marjetico — ki jo je tako dolgo poljubljal, dokler ni bila prazna in jo potem dal pod posteljo počivat.

FICEFAJ

Tonček je razbil sosedu šipo.

Oče: Zakaj nosiš fičefaj?

Tonček: Saj jih imajo vsi!

Oče: Kdo pa vam jih je dal?

Tonček: Steklar, ki prihaja šipe vrezavat.

RACUNI

Učitelj: Oče dolguje krojaču 50 dinarjev in čevljarju tudi 50. Koliko je dolžan?

Srečko: Stopetdeset!

Učitelj: Kako to?

Srečko: V štacuni smo dolžni tudi petdeset.

V VLAKU NA MEJI

Sprevodnik: Vaš potni list je ponarejen, ker je zabeleženo, da nimate las, v resnici pa jih imate.

Potnik: Ne, gospod sprevodnik, ni ponarejen potni list, ampak lasje.

ZAKRKNJENEC

Zdravnik: Lahko povsem ozdravite in kmalu boste spet na trdnih nogah če opustite pijačo.

Pijanec: Torej sem neozdravljivo bolan, gospod doktor!

KAKOR PES, KI LOVI SVOJ REP

Mejač: Kako to, da ti lasje tako izpadajo?

Blekač: Ker se toliko žalostim.

Mejač: Zakaj se pa žalostiš?

Blekač: Ker mi izpadajo lasje.

NIMA POČITNIC

Potovka: Zakaj se jokaš?

Franček: Zato, ker imajo moji bratje počitnice, jaz pa ne.

Potovka: Pa zakaj jih ti nimaš?

Franček: Zato, ker še ne hodim v šolo.

ZANESLJIVO ZNAMENJE

Glonar: Naš pes čedalje slabše sliši.

Molnar: Kako pa to veš?

Glonar: Ker ne laja več, kadar sosedova žena poje.

Izkoristite priliko!

Kolesa,

motorji, vsi nadomestni deli

Splošna trgovska d. z o. z.

Ljubljana, Tyrševa cesta 33

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

je
največji slovenski pupilarnovarni denarni
zavod. Dovoljuje posojila na menice in
vknjižbe. Za vse vloge in obveze hranilnice

jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.
v LJUBLJANI
Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Ekonom v Ljubljani, Kolodvorska ul. 7

r. z. z o. z.

(v lastni hiši)

Telefon interurban 25-06

Dobavlja vse deželne pridelke, kakor: pšenico, rž, ječmen, oves, koruzo, ajdo itd.
Mlevske izdelke: pšenični zдроб, pšenično moko, rženo moko, ajdovo moko, koruzno
moko, koruzni zдроб, pšenično in koruzno krmilno moko, pšenične otrobe, ješprenj,
kašo. — Poljske pridelke: krompir, fižol, zelje, sadje, seno in slamo. Stalna zaloga
vseh umetnih gnojil (rudninskega superfosfata, kalijeve soli, Tomasove žlindre,
nitrofoskala, apnenega dušika, čilskega solitra itd.), cementa in drugo.

Glavno zastopstvo za Slovenijo opékarne »Ilovac«, Karlovac, za vse vrste zidne in
strešne opeke.